

AGENCIJA ZA TELEKOMUNIKACIJE I
POŠTANSKU DJELATNOST

GODIŠNJI IZVJEŠTAJ

SADRŽAJ

1. UVODNA RIJEČ	1
2. STANJE NA TRŽIŠTU TELEKOMUNIKACIJA	2
2.1. Tržište fiksne telefonije	2
2.2. Tržište mobilne telefonije	6
2.3. Servis javnih telefonskih govornica	7
2.4. Internet servisi	8
2.5. Širokopoljasni servisi	10
3. STEPEN OSTVARIVANJA UNIVERZALNOG SERVISIA	11
4. UPRAVLJANJE RADIO-FREKVENCIJSKIM SPEKTROM	12
4.1. Implementacija sistema monitoringa i kontrole radio-frekvencijskog spektra	12
4.2. Procedure i aktivnosti na izdavanju licenci	14
4.3. Izdavanje dozvola za radio stanice	15
4.4. Mikrotalasne i satelitske veze	15
5. PREGLED TELEKOMUNIKACIONIH AKTIVNOSTI	16
5.1. Regulatorna u oblasti telekomunikacija i poštanske djelatnosti	16
5.2. Interkonekcija	17
5.3. Tarife	19
5.4. Mobilne komunikacione mreže treće generacije	20
5.5. Aktivnosti na uvođenju WiMAX-a	21
5.6. Zaštita korisnika	22
5.7. Međunarodni kod Crne Gore	23
5.8. Regulacija poštanske djelatnosti	23
5.9. Javni konsultativni procesi	27
5.10. Odnosi sa javnošću	27
6. PROGRAM RADA ZA 2007. GODINU	28

AGENCIJA ZA TELEKOMUNIKACIJE I POŠTANSKU DJELATNOST

Bulevar revolucije br. 1
81000 Podgorica, CRNA GORA
Tel: (+382 81) 241 786; Fax: (+382 81) 241 805
Internet: www.agentel.cg.yu; E-mail: agentel@cg.yu

Podgorica, avgust 2007. godine

1. UVODNA RIJEČ

Tokom 2006. godine Agencija za telekomunikacije i poštansku djelatnost je intenzivirala aktivnosti koje su bile usmjerene ka daljoj liberalizaciji tržišta telekomunikacija u Crnoj Gori. Kao glavne bi spomenuli aktivnosti na uvođenju novog – trećeg mobilnog operatora i izdavanje licenci za mobilne telekomunikacione mreže treće generacije, kao i operatore fiksnog bežičnog pristupa u frekvencijskom opsegu 3.5 GHz.

U Crnoj Gori u komercijalnoj eksploataciji su se tokom 2006. godine nalazile dvije mobilne telekomunikacione mreže druge generacije (2G) prema standardu GSM/DCS-1800. Dalji razvoj informatičkog društva u Crnoj Gori i potreba za e-servisima zahtijevaju i zahtijevaju veće brzine prenosa u pristupnim mrežama. Postojeće mobilne mreže podržavaju GPRS i EDGE (2.5G) tehnologiju, tako da su stvoreni odgovarajući uslovi za evoluciju u pravcu mobilnih telekomunikacionih mreža treće generacije. Implementacija mobilnih telekomunikacionih mreža treće generacije pokazala da Crna Gora ide u korak sa tehnološkim trendovima i da ulaže napore na harmonizaciji svog telekomunikacionog tržišta sa zemljama Evropske Unije. Osim toga, Crna Gora kao najbrže rastuće turističko tržište u svijetu, ima obavezu pružanja visokog nivoa usluga u segmentu telekomunikacija. Stoga je Agencija odlučila da tokom 2006. godine započne proces uvođenja mobilnih telekomunikacionih mreža treće generacije, kako bi Crna Gora održala tehnološki korak sa okruženjem i zemljama Evropske unije. Nakon sprovedenih pripremnih aktivnosti krajem 2006. godine raspisan je Međunarodni tender za uvođenje novog operatora u mobilnoj telefoniji koji će ujedno dobiti i licencu za 3G.

Analizom stanja na tržištu telekomunikacija može se vidjeti da je:

- penetracija Internet korisnika u Crnoj Gori daleko ispod prosjeka u zemljama u Evropskoj Uniji, a Crna Gora nema lidersku poziciju ni među zemljama u regionu;
- na tržištu pristupa javnoj telekomunikacionoj mreži na fiksnom lokaciji i širokopojasnog pristupa, u Crnoj Gori dominantan je Crnogorski Telekom sa pristupnom mrežom baziranom na bakarnim kablovima;
- broj korisnika koji trenutno imaju mogućnost širokopojasnog pristupa Internetu bežičnim putem je zanemarljiv;
- penetracija ADSL korisnika je oko 1%;

- konekcija putem dial-up je i dalje dominantan način pristupa Internetu;
- određeni broj građana Crne Gore nema dostupnost savremenim telekomunikacionim servisima.

Sa ciljem da se uvedu nove tehnologije na telekomunikacionom tržištu u Crnoj Gori, da se stvore mogućnost alternativnog širokopojasnog pristupa i poveća penetracija širokopojasnog pristupa, naročito u nerazvijenim područjima Agencija je odlučila da sprovede sve potrebne aktivnosti kako bi se krajem 2006. ili početkom 2007. godine raspisao javni tender za dodjelu posebnih licenci za pružanje javnih telekomunikacionih servisa preko fiksnog bežičnog pristupa uz upotrebu radio-frekvencijskog opsega od 3400-3600 MHz.

Ostale aktivnosti koje smo kao nezavisno regulatorno tijelo sprovodili tokom 2006. godine date su u poglavljima Izvještaja i one su bile usmjerene ka daljoj promociji konkurencije u sektoru telekomunikacija, uvođenju novih operatora i telekomunikacionih servisa za korisnike u Crnoj Gori i naravno zaštitu korisnika.

DIREKTOR
Zoran Sekulić

2. STANJE NA TRŽIŠTU TELEKOMUNIKACIJA

2.1. TRŽIŠTE FIKSNE TELEFONIJE

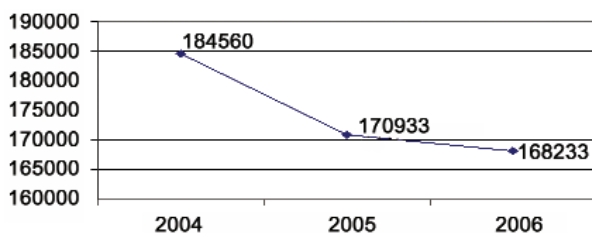
Crnogorski Telekom, čiji je većinski vlasnik sa 76,53% Mađar Telekom, pruža usluge fiksne telefonije i Interneta objedinjene brendom „T-com“. Crnogorski Telekom obezbeđuje pružanje usluga fiksne telefonije koje se odnose na lokalne, nacionalne i međunarodne telefonske usluge, kao i širok spektar ostalih telekomunikacionih usluga, uključujući rentiranje mreža, mreže podataka, telex i telegrafске usluge. Osim obezbeđivanja telekomunikacionih usluga, djelatnost kompanije obuhvata održavanje i eksploataciju telekomunikacionog sistema na području Crne Gore i razvoj telekomunikacionih tehnologija.

Na tržištu fiksne telefonije su prisutni trendovi identični onima koji se mogu vidjeti i na prostoru Evropske unije. Glavne kočnice razvoja ovog segmenta sektora, u smislu dostizanja EU standarda, su:

- odsustvo konkurencije (u formi jednog ili više alternativnih operatera, što je EU praksa);
- opadanje broja korisnika;
- neizbalansiranost tarifa;
- nerealno visoke interekonekcionе tarife u referentnoj interkonekcionоj ponudi „T-coma“.

Kapaciteti

U 2006. godini broj fiksnih pretplatničkih linija je iznosio 168.233, od čega se 89,5% odnosilo na fizička lica, a 10,5% na pravna lica. U poređenju sa 2005. godinom evidentirano je smanjenje broja fiksnih pretplatničkih linija od 2%.

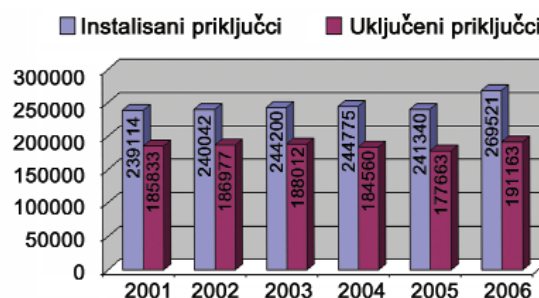

Kretanje broja PSTN linija u periodu 2004 - 2006. godine

Stepen iskorišćenosti kapaciteta centrala iznosi oko 70%. Jedan od ograničavajućih faktora u korišćenju kapaciteta su

nedovoljno izgrađene mjesne pretplatničke telefonske mreže, kako u velikim urbanim, tako i u manje naseljenim područjima.

Na sljedećem grafiku je dat uporedni prikaz podataka o broju instaliranih i uključenih priključaka Telekoma Crne Gore za period 2001 -2006. godine.

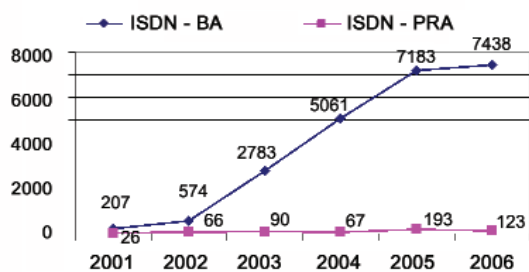
Instalirani i uključeni priključci

Broj ISDN korisnika na dan 31. 12. 2006. godine je iznosio 7.561 i predstavlja povećanje od 12,4% u poređenju sa prethodnom godinom.

Stepen iskorišćenosti ISDN priključaka u baznom pristupu (ISDN-BA) u 2006. godini je iznosio 71,9%, dok je stepen iskorišćenosti ISDN priključaka u primarnom pristupu (ISDN-PRA) iznosio 36,3%.

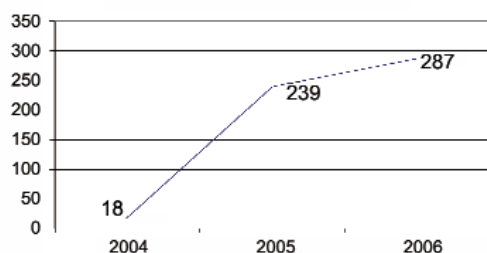
Dinamika uključivanja u saobraćaj ISDN priključaka u baznom pristupu i ISDN priključaka u primarnom pristupu od 2001. godine, kada se počelo sa njihovom komercijalnom upotrebom, je prezentiran sledećim grafikom.

Broj ISDN-BA i ISDN-PRA priključaka

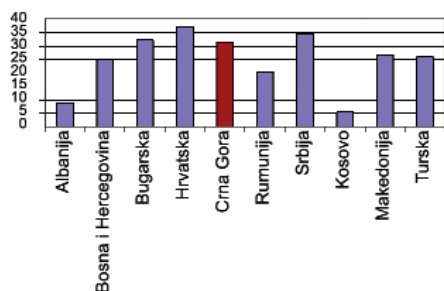
Telekom Crne Gore je sredinom 2004. godine pustio u rad IP-MPLS mrežu, koja obezbeđuje transportne i pristupne mehanizme za široki dijapazon korisnika, od velikih preduzeća i Vladinih institucija do rezidencijalnih korisnika i predstavlja savremenu platformu za kreiranje i pružanje IP servisa. Kretanje broja pretplatnika MIPNet mreže u periodu 2004 - 2006. godine je dat na sljedeće, grafiku:

Broj MIP Net pretplatnika

ADSL servis je startovao u 2005-toj godini. Na kraju 2006. godine ukupan broj korisnika ovog servisa je bio 6.639. Ukupno instaliranih ADSL priključaka je bilo 9.040.

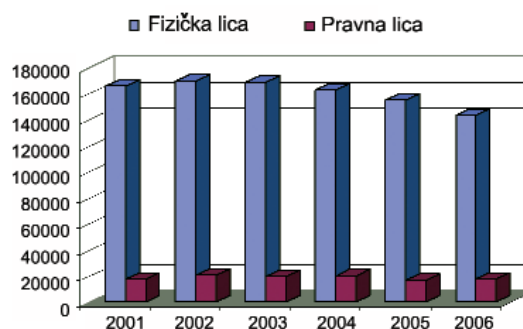
Penetracija fiksne telefonije u Crnoj Gori na kraju 2006. godine iznosi oko 28%, odnosno 28 uključenih telefonskih linija na 100 stanovnika, dok indikator broja glavnih linija (PSTN+ISDN) na 100 stanovnika iznosi 31% i kreće se u granicama prosjeka zemalja Jugo-istočne Evrope.

Uporedni prikaz indikatora broja glavnih linija (PSTN+ISDN) na 100 stanovnika

Broj i struktura pretplatnika

U 2006. godini je bilo 175.794 pretplatnika, pri čemu je kod kategorije fizičkih lica evidentiran pad od 2%, a kod kategorije pravnih lica porast od 7% u poređenju sa 2005. godinom. U strukturi pretplatnika dominantno je učešće fizičkih lica, uz neznatno pomjeranje (od 1%) u korist pravnih lica u 2006. u poređenju sa 2005. godinom. Struktura pretplatnika (fizička i pravna lica) u periodu 2001-2006. godine predstavljena je sljedećim grafičkim prikazom:

Struktura pretplatnika u periodu 2001-2006. godina u fiksnoj telefoniji

Obim i struktura saobraćaja

Ukupan broj odlaznih minuta u 2006. godini je iznosio 860,8 mil. minuta i predstavlja pad od 2% u poređenju sa prethodnom godinom. Obim odlaznog telekomunikacionog saobraćaja koji su ostvarila fizička lica u 2006. godini neznatno je promijenjen u poređenju sa 2005. godinom, dok je u pogledu obima odlaznog saobraćaja koji realizuju pravna lica uočen pad od 23%, uglavnom usled izrazitog pada obima korišćenja servisa dial up-a od 27%. Pad obima korišćenja servisa dial up-a je rezultat sve većeg broja ADSL priključaka i povećanja cijena dial up pristupa od 100% u decembru 2005. godine.

	Total 2005	Total 2006	Struktura u 2005-oj	Struktura u 2006-oj
Lokal	302,065,122	313,854,020	34.79%	37.13%
Međugradski	68,961,107	69,062,375	7.94%	8.17%
Srbija - fiksni	57,063,197	57,614,034	6.57%	6.82%
Međunarodni	12,662,001	13,137,768	1.46%	1.55%
Srbija - mobilni	5,346,213	4,937,822	0.62%	0.58%
CG - mobilni	36,859,784	34,152,512	4.25%	4.04%
Dial - up	385,264,158	352,438,826	44.37%	41.70%
Ukupno (fizička+pravna)	868,221,582	845,197,356	100.00%	100.00%

U strukturi ostvarenog saobraćaja u 2006. godini u poređenju sa 2005. godinom uočava se pad učešća obima usluga dial up-a sa 44,05% na 41,96% i obima saobraćaja prema mobil-

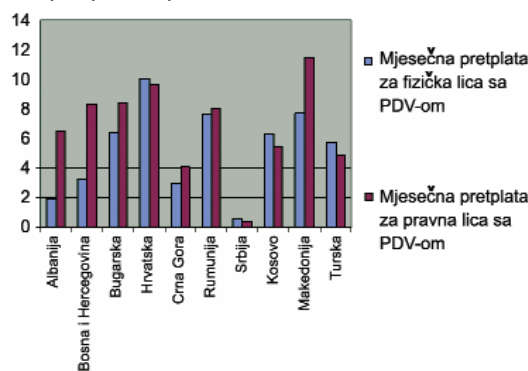

nim mrežama u Crnoj Gori sa 4,21% na 3,97%. Učešće lokalnog saobraćaja je uvećano sa 34,54% na 36,46% i međumjesnog saobraćaja sa 7,88% na 8,02 % u 2006. u odnosu na 2005. godinu.

Tarife

Tokom 2006. godine na tržištu fiksnih telekomunikacionih servisa nije došlo do korekcija cijena.

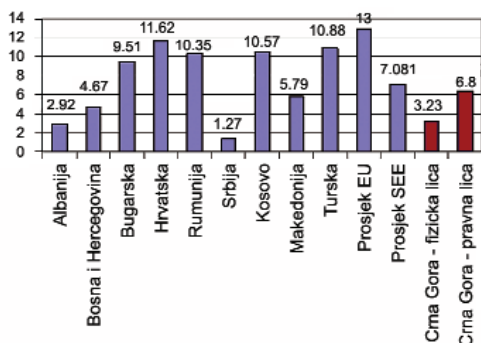
Saglasno podacima sadržanim u 12-tom Izvještaju Evropske komisije, krajnji korisnici u Crnoj Gori plaćaju jednu od najnižih mjesečnih pretplata (pet puta ispod EU prosjeka) i skoro polovinu prosječnog iznosa mjesečne pretplate u zemljama Jugoistočne Evrope. Ovaj podatak ukazuje na potrebu sprovođenja daljeg rebalansa tarifa, s obzirom da je cijena mjesečne pretplate ispod nivoa troškova.

Uporedni grafički prikaz mjesečne pretplate

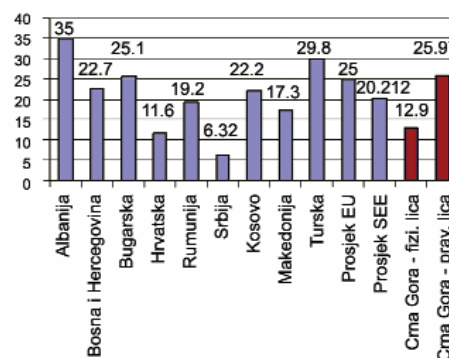
Na sljedećim dijagramima su prikazani uporedni podaci, u odnosu na države Jugoistočne Evrope za tarife lokalnih, međugradskih poziva, poziva prema mobilnim mrežama i međunarodnih poziva.

Na osnovu uporednih podataka o visini cijene sa PDV-om (u eurocentima) za lokalne pozive u trajanju od 3 minuta Crnogorskog Telekom-a i fiksnih operatora iz regiona, može se zaključiti da su cijene za fizička lica među najnižim u regionu, tri puta niže od prosjeka u zemljama EU, dok se cijena za pravna lica kreće oko prosjeka zemalja regiona.

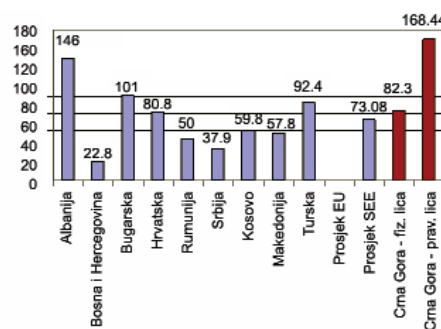
Uporedni prikaz cijene 3 minuta lokalnog poziva sa PDV-om

Cijena 3 minuta međumjesnog saobraćaja (u eurocentima) za fizička lica Crnogorskog Telekom-a je polovina EU prosjeka, dok je u slučaju pravnih lica cijena oko EU prosjeka, što je ilustrovano na sljedećem grafiku.

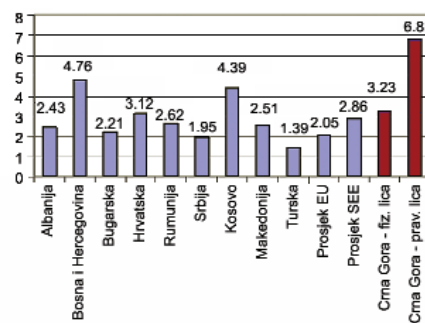
Uporedni prikaz cijene 3 minuta međumjesnog poziva sa PDV-om

Cijena 3 minuta poziva (u eurocentima) Crnogorskog Telekom-a iz fiksne u mobilnu mrežu za fizička lica se kreće u okviru prosjeka regiona, dok je cijena poziva za pravna lica dva puta veća od prosjeka u regionu.

Uporedni prikaz cijene 3 minuta poziva iz fiksne u mobilnu mrežu sa PDV-om

Cijena sa PDV-om 10 minuta međunarodnog saobraćaja (u eurima) za susjedne države je u slučaju fizičkih lica u granicama prosjeka, dok je cijena za pravna lica najveća u odnosu na zemlje regiona i 3,5 puta veća od EU prosjeka.

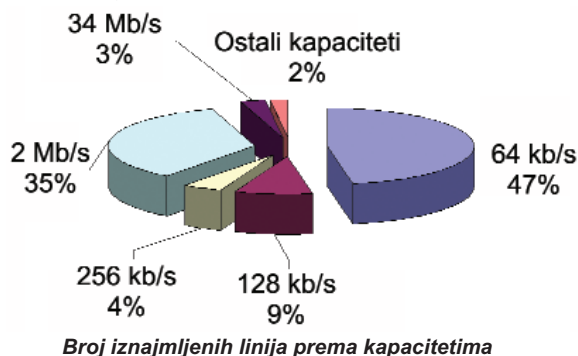

Cijena 10 minuta međunarodnog poziva ka susjednoj državi sa PDV-om

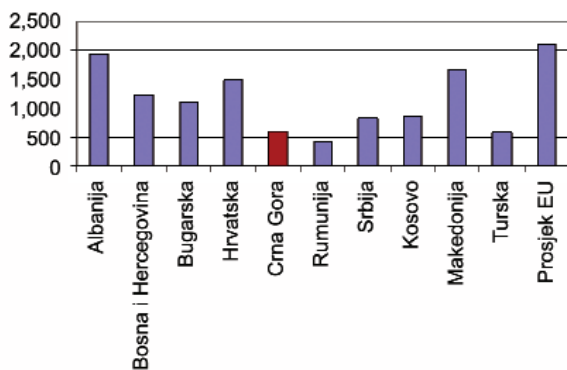
Iznajmljene linije

Crnogorski Telekom, takođe, nudi servis iznajmljenih linija. Struktura iznajmljenih međumjesnih linija prema kapacitetu je data sledećim grafikonom:

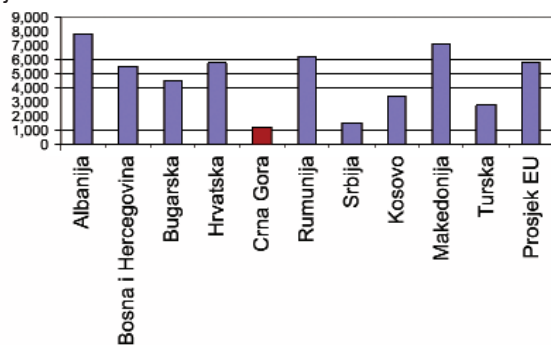

Podaci koji se odnose na cijene iznajmljenih linija dati su u poređenju sa državama regiona, za rastojanja 2 km i 200 km za digitalne iznajmljene linije u okviru Crne Gore. Cijene se odnose na godišnji zakup bez PDV-a.

Cijena godišnjeg zakupa voda 64 kb/s – 2km u Crnoj Gori je na polovini prosjeka u zemljama regiona, dok je tri puta niža od prosjeka u zemljama EU.

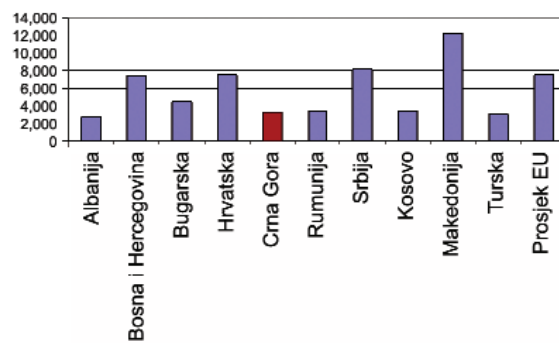
Cijena godišnjeg zakupa voda 64 kb/s -200km je tri i po puta manja od prosjeka zemalja regiona, ili pet puta niža od EU prosjeka.

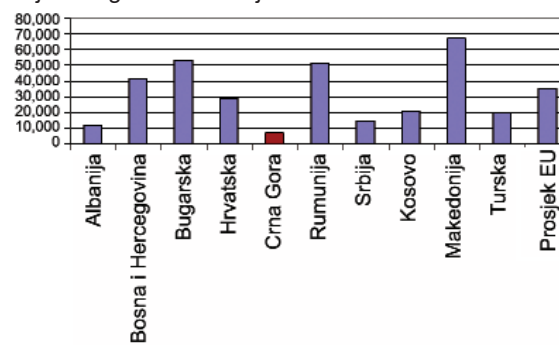
Cijena zakupljenog voda 64 kb/s - 200 km (EUR) bez PDV-a

Cijena godišnjeg zakupa voda 2 Mb/s - 2 km je manja od polovine prosjeka regiona, ili dva i po puta manja od EU prosjeka.

Cijena zakupljenog voda 2Mb/s -200 km je pet i po puta niža od prosjeka regiona i u zemljama EU.

Cijena zakupljenog voda 2 Mb/s - 200 km (EUR) bez PDV-a

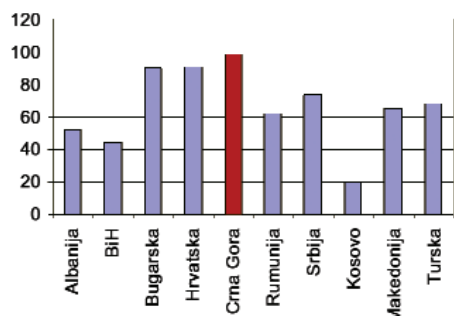

2.2. TRŽIŠTE MOBILNE TELEFONIJE

Tržište mobilne telefonije Crne Gore se tretira kao konkurentno tržište gdje egzistiraju dva telekomunikaciona operatora približno istog tržišnog učešća i to: "ProMonte GSM", koje je 100% vlasništvo "Telenor Mobile Communications AS", najvećeg provajdera telekomunikacionih servisa u Norveškoj i "T-mobile" koji je u vlasništvu Crnogorskog Telekomu.

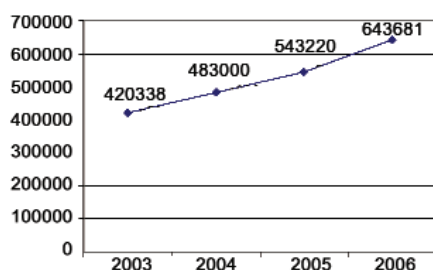
Osnovni problemi koji se mogu sagledati u ovom sektoru su skroman procenat učešća postpaid pretplatnika, smanjenje obima investicija u infrastrukturu i promovisanje svih mogućnosti pristupa Internetu posredstvom GPRS i EDGE tehnologije.

Oblast mobilne telefonije je onaj segment telekomunikacionog sektora koji ostvaruje najdinamičniji razvoj. Crna Gora ima najveću stopu mobilne penetracije u regionu (što potvrđuje grafički prikaz), ali i iznad prosjeka u zemljama Evropske unije.

Uporedni prikaz penetracije mobilne telefonije

Ukupan broj korisnika na kraju 2006. godine je iznosio 643.681, što odgovara penetraciji od 103,8%. U odnosu na isti period prošle godine, broj korisnika je veći za 18,5%.

Prikaz trenda rasta korisnika mobilne telefonije

Konkurencija se ne reflektuje samo na cijene i raznovrsnost usluga koje operatori pružaju, već vodi i poboljšanju kvaliteta signala, pokrivenost teritorije i drugo. ProMonte GSM signalom mreže pokriva 99% naseljene teritorije (85% signalom jačim od 102 dBm i 91% signalom jačim od 95 dBm). Signal T-Mobile pokriveno je 98% stanovništva Crne Gore.

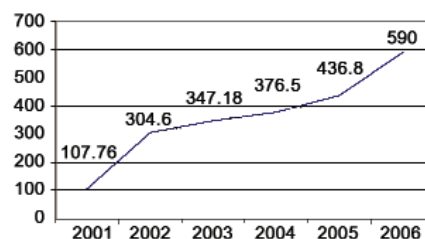
U strukturi korisnika mobilne telefonije dominantno je učešće prepaid korisnika, koji su veoma bitno doprinijeli povećanju ukupnog broja korisnika.

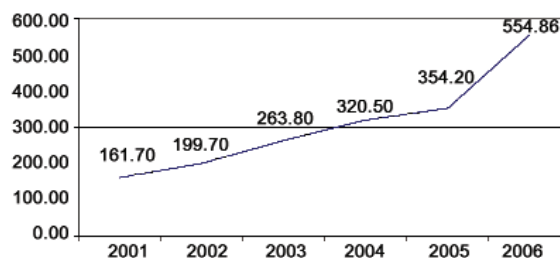
Odnos prepaid i postpaid korisnika u ukupnom broju korisnika mobilne telefonije na kraju 2006. godine

Obim i struktura saobraćaja

Porast broja korisnika prati i stalno prisutan trend rasta potrošnje. Takva tendencija je posledica činjenice da znatan broj turista kupuje prepaid pakete crnogorskih operatora u periodu turističke sezone. Ukupan obim odlaznog saobraćaja u 2006. godini ostvaruje rast od 35% u poređenju sa prethodnom godinom.

Trend rasta odlaznog saobraćaja (mil. minuta)

Dinamika rasta broja poslanih SMS poruka

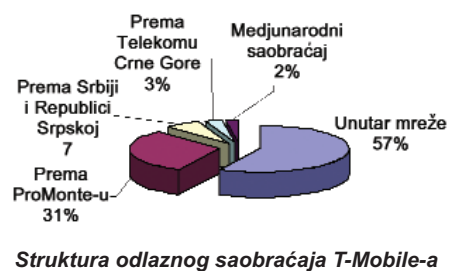
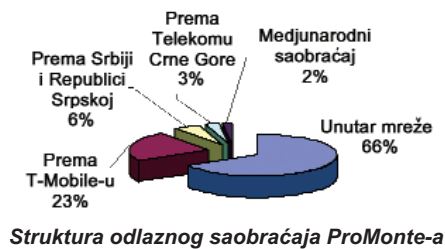
Na kraju 2006. godine je registrovano 554,86 mil SMS poruka, čime je ostvaren rast od 56,6% u poređenju sa prethodnom godinom. Korisnici Promonte-a su ostvarili 63,70%, a T-Mobile-a 36,30%.

Postojeći GSM operatori su implementirali 2,5G tehnologije, GPRS i EDGE, stvarajući na taj način odgovarajuće pretpostavke za podršku širokoj lepezi servisa za korisnike. ProMonte GSM ima potpisana 173 ugovora o roamingu, dok T-Mobile ima ugovore o roamingu sa operatorima u 140 zemalja.

Struktura odlaznog saobraćaja mobilnih operatora prema mrežama drugih operatora prikazana na sledećim graficima:

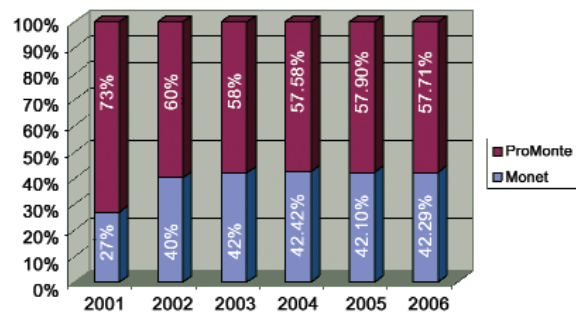

U strukturi odlaznog saobraćaja T-Mobile-a, pozivi upućeni prema mreži ProMonte-a učestvuju sa 31%, dok u strukturi

odlaznog saobraćaja ProMonte-a pozivi prema mreži T-Mobile-a učestvuju sa 23%, što je rezultat razlike u broju pretplatnika. Kod oba operatora je dominantno učešće poziva unutar mreže.

Tržišna pozicija operatora

Odnos snaga među postojećim operatorima mobilne telefonije, posmatran prema tržišnom učešću izračunatom na osnovu broja korisnika je stabilan, što potvrđuje grafički prikaz u periodu 2001-2006. godina.

Tržišnu poziciju mobilnih operatora po osnovu ostvarenog saobraćaja u 2006. godini ilustruje naredni grafik.

2.3. SERVIS JAVNIH TELEFONSKIH GOVORNICA

Do sada licence za obavljanje djelatnosti pružanja usluga javnih telefonskih govornica imaju: Montenegro Card d.o.o. koji je osnovan 17. 11. 1999. godine kao zajedničko ulaganje partnera: Crnogorski Telekom a.d (51%), Hellascom A.E. Atina (40%) i Jugoimport Mont d.o.o. (9%). Krajem 2006. godine Crnogorski Telekom je raspisao tender za prodaju svog vlasničkog udjela u ovom privrednom društvu, Pošta Crne Gore d.o.o. , koja je osnovana 31. 12. 1998. godine odlukom o podjeli JP PTT saobraćaja Crne Gore na Poštu Crne Gore d.o.o. i Telekom Crne Gore a.d. i koja se nalazi u vlasništvu države (100%) i Bristol d.o.o. iz Herceg Novog, preduzeće sa privatnim kapitalom (100%), osnovano 30. 07. 2003. godine.

Broj javnih telefonskih govornica

Montenegro Card je imao u 2006. godini 250 instaliranih javnih govornica, što je za oko 30% manje u odnosu na prethodnu godinu (350 instaliranih javnih govornica u 2005. godini). Broj instaliranih javnih govornica je varirao tokom godine, zavisno od obima ostvarenog saobraćaja, potreba

iskazanih od strane građana i turista, lokalnih organa, kao i zainteresovanih privrednih subjekata.

U Pošti Crne Gore je tokom godine bilo u funkciji oko 380 javnih telefonskih govornica.

Bristol d.o.o. je tokom godine imao 3 instalirane govornice na

području opštine Herceg Novi, što je za oko 80% manje u odnosu na prethodnu godinu (14 instaliranih javnih govornica u 2005. godini).

Na bazi podataka o ukupnom broju govornica sva tri operatora tokom 2006. godine dobija se pokazatelj od prosječno 0,97 javnih telefonskih govornica na 1.000 stanovnika. Iz podataka se vidi da pružanje ovog servisa ima silazni trend, što je svakako posljedica sve veće orijentacije građana, privrede i turista ka mobilnoj telefoniji.

Obim saobraćaja

Pošta Crne Gore koristi post-paid način naplate svojih servisa. Ukupna naplata se sastoji iz dvije komponente. Prvu komponentu čine utrošeni impulsi, koji se naplaćuju po tarifi Telekomu Crne Gore za pravna lica. Drugu komponentu čine manipulativni troškovi za svaki obavljene poziv, u visini deset startnih impulsa, po istoj tarifi.

Montenegro Card je u 2006. godini ostvario 9.020.216 impulsa, što predstavlja smanjenje saobraćaja (u impulsima) od 43% u odnosu na 2005. godinu. Procentualno gledano, lokalni saobraćaj učestvuje u ukupno ostvarenom sa 3,05%, međumjesni sa 4,01%, saobraćaj prema Srbiji sa 23,56%, međunarodni saobraćaj sa 48,61% i saobraćaj prema mobilnim operatorima sa 20,77%. Ova struktura se neznatno razlikuje od one u prethodnoj godini, i posljedica je orijentacije ovog privrednog društva na turističku sezonu.

Kvalitet Servisa

Montenegro Card posjeduje računarski sistem i softver za upravljanje i nadgledanje telefona, odnosno registriranje kvarova na njima. Zahvaljujući tome, vrijeme otklanjanja kvara je u prosjeku od 16-36 časova od registrovanja kvara. Ukupan broj kvarova u 2006. godini iznosio je 956.

2.4. INTERNET SERVISI

Tokom 2006. godine, Agencija za telekomunikacije i poštansku djelatnost je dodijelila još tri licence za pružanje javnih Internet servisa na nacionalnom nivou, i to preduzećima "VIP Broadband Montenegro" iz Nikšića, "Dasto Montel" iz Cetinja i "Cabling" iz Budve. "VIP Broadband Montenegro" iz Nikšića će svoju mrežu bazirati na nelicenciranim frekvencijskim opsezima 2.4 GHz i 5 GHz, dok će Dasto Montel i Cabling koristiti pored nelicenciranih frekvencijskih opsega i licencirane frekvencijske opsege za linkove kojima će povezivati svoje lokacije na teritoriji Crne Gore. Nijedno od navedenih preduzeća nije počelo sa radom tokom 2006. godine.

U 2006. godine nije bilo značajnijih promjene na tržištu Internet servisa. Internet Crna Gora i dalje ima dominantnu poziciju sa 87,22% tržišta dial-up servisa, dok MontSky ima 12,78% tržišta.

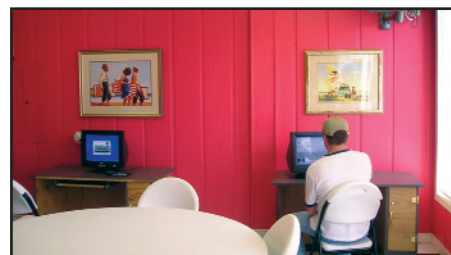
Izmjenjene cijene za dial-up konekciju od strane provajdera Internet Crna Gora, donijela je snižavanje cijena Internet sati, ali i vremenski ograničen rok za koji se uplaćeni sati moraju iskoristiti. Takođe su ukinuti i pojedini paketi koji su ranije bili dostupni. Prvi put kod nas je uveden i postpaid način plaćanja

pristupa Internetu, gdje korisnik putem telefonskog računa plaća utrošene Internet i telefonske minute.

Internet Crna Gora je povećao svoje kapacitete prema Internet kičmi, koji sada iznose 620 Mbps, od čega koriste 310 Mbps. Crnogorski Telekom je smanjo cijene pristupa Internetu za Internet servis provajdere od 15 – 40%. Dial-up je i dalje ostao dominantan način pristupa Internetu. U sljedećoj tabeli dati su osnovni podaci o Internet servis provajderima koji su počeli sa radom.

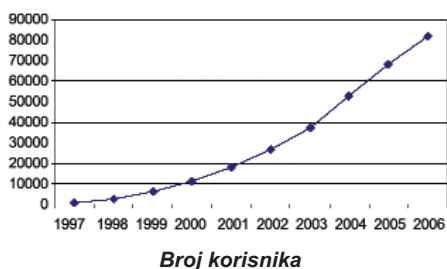

	Internet Crna Gora	MontSky	InfoMont
Početak rada	1997.	2003.	2006.
Pristup Internet kičmi	4 x 155 Mbps	2 Mbps	2 Mbps
Broj pristupnih linija	1650	64	-
Broj pristupnih tačaka (POP)	12	1	-
Bežične pristupne tačke	12	-	2
Negeografski broj	9802	9830	-
Negeografski broj - post paid	9803	-	-

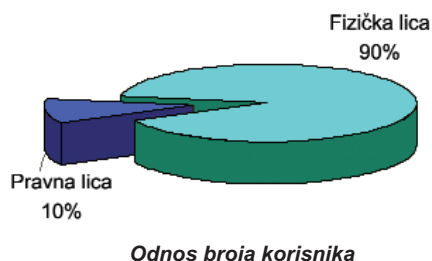

Internet servis provajderi nude širok spektar usluga za fizička i pravna lica, od dial-up pristupa, iznajmljenih linija, bežičnog pristupa, web hosting-a, web dizajna, VPN itd. Internet Crna Gora ima servise: Easy Net, mogućnost uplate internet sati posredstvom mobilnog telefona, Radio streaming i Internet roaming sa EUNET-om iz Srbije.

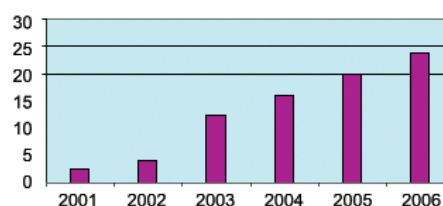
Broj korisnika Interneta u Crnoj Gori je u stalnom porastu. Tako se broj dial-up pretplatnika Interneta Crna Gora povećao za 16,73% u odnosu na prošlu 2005. godinu i iznosi 71.677, dok se broj pretplatnika MontSky povećao za 55,74% i iznosi 10.500.

U ukupnom broju pretplatnika koji konekciju ostvaruju putem dial-up konekcije, odnos između predplatnika kategorija fizička i pravna lica se nije promjenio u odnosu na 2005 godinu.

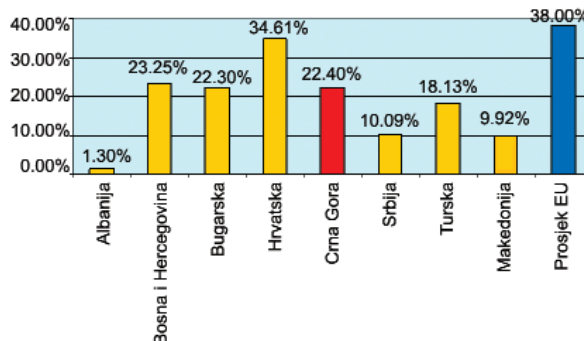

Uzimajući u obzir da isti korisnički nalog koristi veće korisnika, kao i korisnike koje pristupaju Internetu preko iznajmljenih linija, procjenjuje se da u Crnoj Gori ima oko 150.000 korisnika Interneta. Procjenjena penetracija je 23.9%, što je povećanje od 4,1% u odnosu na 2005. godinu. Sljedeći grafik sadrži pregled Internet penetracije u periodu od 2001. do 2006. godine.

Internet penetracija

Komparativna analiza stope Internet penetracije u Crnoj Gori sa referentnim pokazateljem u državama Jugoistočne Evrope data je na sljedećem grafiku i prosjeka u zemljama Evropske unije (podaci od 01. 07. 2006. godine).

Podaci Cullen International

Na osnovu prethodnog grafika može se zaključiti da je Crna Gora po pitanju Internet penetracije na nivou nekih država iz regiona, dok još zaostaje za prosjekom država članica Evropske Unije.

Tarife

Internet Crna Gora je uveo novu dial-up ponudu kojom je smanjio cijene paketa od 12,5-30%, ali su uvedena ograničenja na trajanje paketa. Tako se paketi od 10 i 20 sati moraju iskoristiti u roku od mjesec dana, dok paketi od 50 i 100 sati su ograničeni na 3 mjeseca. Cijene provajdera MontSky su ostale iste. Internet Crna Gora i Crnogorski Telekom su zajednički uveli postpaid način plaćanja dial-up pristupa putem telefonskog računa po cijeni od 0.014€ po minuti. U ovu cijenu su uključeni internet i telefonski minuti i PDV.

TARIFE INTERNET SERVISIA Dial up korisnici (sa PDV-om)	FIZIČKA LICA (EUR)	PRAVNA LICA (EUR)
Internet Crna Gora		
10 sati / 1 mjesec	3,5	5,5
20 sati / 1 mjesec	4,9	7,9
50 sati / 3 mjeseca	11,9	16,9
100 sati / 3 mjeseca	16,9	29,9
1 min (Internet i telefonski min.)	0,014	0,014
MontSky		
10 sati	3,60	5,62
20 sati	6,30	9,95
40 sati	11,70	17,78
100 sati	20,00	35,00
Neograničen pristup - mjesečno	-	40,00

Pored cijena koje su navedene u tabeli dial-up korisnici plaćaju Crnogorskom Telekomu za potrošene telefonske minute po cijeni duplo manjoj od minute lokalnog poziva.

Cjenovna politika za ostale servise (WEB dizajn, WEB hosting, Internet reklame itd.) nije se znatno mijenjala, a cijene ovih usluga su uglavnom na nivou istih u najbližem okruženju.

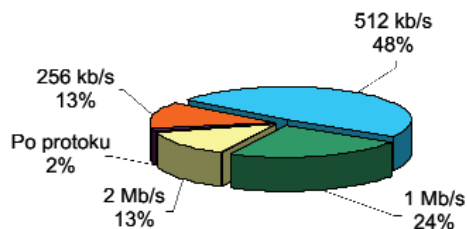
Bežični pristup se naplaćuje isto kao za dial-up korisnike.

Cijena jednog sata usluge roming-a sa EUNET-om se računa kao cijena 3 (tri) sata u lokalnu.

2.5. ŠIROKOPOJASNI SERVISI

U 2005. godini Telekom Crne Gore je počeo da pruža usluge širokopojasnog pristupa Internetu putem ADSL-a i na kraju te godine je imao 1.095 korisnika. Na kraju 2006. godine broj korisnika se povećao na 6.639.

I dalje se ne nude flat-rate paketi, kao ni wholesale prodaja portova. Mogućnost korišćenja ADSL-a ima 78% korisnika fiksne telefonije. Penetracija ADSL je oko 1%, što je veoma nisko. Na kraju 2006. godine, Internet Crna Gora je imao 136 iznajmljenih linija i njihova struktura prema kapacitetima je prikazana na sljedećem grafiku, dok je provajder InfoMont imao 22 iznajmljene linije.

Struktura iznajmljenih linija prema kapacitetima

Tarife

Cijene iznajmljenih linija provajdera Internet Crna Gora su ostale iste u odnosu na 2005. godinu, i kreću se oko prosjeka zemalja u okruženju. U cijenu je uključen najam konekcijske opreme i zakup voda kod Crnogorskog Telekoma, dok u istu nije uključen PDV.

CIJENE IZNAJMLJENIH LINIJA PO KAPACITETIMA	EUR
Internet Crna Gora	
512 kbps	500,00
1 Mbps	850,00
2 Mbps	1.390,00
4 Mbps	2.500,00
InfoMont	
128/128 kbps	120,00
256/256 kbps	220,00
512/512 kbps	440,00

U sljedećoj tabeli su prikazane cijene ADSL paketa bez uračunatog PDV-a. Cijene ADSL paketa se nijesu mijenjale u odnosu na 2005. godinu, ali su nuđeni razni popusti na mjesečnu pretplatu i oslobađalo se od instalacione takse ukoliko se korisnik odluči za potpisivanje dugoročnog ugovora, na 1 ili 2 godine. Cijene za ADSL pakete u poređenju sa zemljama u okruženju su veće.

ADSL PAKETI	MJESEČNA PRETPLATA (EUR)	
	Fizička lica	Pravna lica
Paket M (512/128 kbps; 10 GB)	29,99	59,99
Paket L (1024/256 kbps; 20 GB)	42,99	129,99
Paket XL (2048/512 kbps; 40 GB)	84,99	213,99
Student paketi (512/128 kbps; 5 GB)	16,99	-

3. STEPEN OSTVARIVANJA UNIVERZALNOG SERVISA

Zakonom o telekomunikacijama, Crna Gora je prihvatila univerzalni servis kao skup telekomunikacionih servisa određenog kvaliteta i obima koji treba da se stave na raspolaganje korisnicima u Republici, bez obzira na njihovu geografsku lokaciju i po prihvatljivim i nediskriminatornim cijenama.

U toku 2006. godine, T-Com je nastavio da daje usluge ruralnog pristupa svojoj mreži. Ruralni pristup se omogućava preko mreže GSM operatora T-Mobile, a cijena obavljenog poziva je ista kao za ostale pretplatnike fiksne telefonije po jedinstvenom cjenovniku T-Com-a. Priključenje na ruralnu telefoniju podrazumijeva plaćanje standardne cijene priključka na fiksnu telefoniju i ukupne cijene terminalnog aparata za ruralnu telefoniju. Broj korisnika ruralne telefonije je povećan u odnosu na 2005. godinu za 84 i na kraju 2006. godine je iznosio 3.122 korisnika. U narednoj tabeli je dat prikaz broja ruralnih telefona koji su bili u funkciji na kraju 2005. i 2006. godine po opštinama.

Tokom 2006. godine Agencija za telekomunikacije i poštansku djelatnost je nastavila sa pružanjem odgovarajuće pomoći u izgradnji seoskih mreža u nerazvijenim opštinama. U saradnji sa opštinom Danilovgrad, T-Com-om i T-Mobile-om realizovana je akcija priključenja domaćinstava sa najpasivnijeg dijela teritorije opštine Danilovgrad i dijela Katunske nahije, na ruralne bežične telefone. Ovom akcijom je 196 domaćinstava priključeno na ruralne bežične telefone.

Iz razloga nepristupačne konfiguracije terena i slabo implementiranog univerzalnog servisa, Agencija za telekomunikacije je u 2006. godini otpočela aktivnosti na izdavanju licenci za fiksni bežični pristup putem radio-frekvencija, što će zasigurno obezbijediti pružanje telekomunikacionih servisa i u udaljenim i nepristupačnim područjima u Crnoj Gori.

I pored normativne neuređenosti pitanja univerzalnog servisa, Agencija za telekomunikacije i poštansku djelatnost će i u narednom periodu nastaviti sa aktivnostima na podsticanju privrednog razvoja, uravnoteženijeg rasporeda populacije i eliminisanja nejednakosti između ruralnih i urbanih oblasti.

OPŠTINA	2005.	2006.		
		Fizička lica	Pravna lica	Ukupno
Podgorica	635	770	19	789
Bar	343	358	17	375
Pljevlja	458	399	22	421
Bijelo Polje	180	163	0	163
Mojkovac	180	9	8	17
Nikšić	334	262	33	295
Rožaje	160	106	1	107
Budva	144	107	1	108
Danilovgrad	195	301	8	309
Kolašin	194	182	13	195
Cetinje	151	137	11	148
Berane	30	23	1	24
Kotor	3	5	1	6
Plužine	5	2	2	4
Herceg Novi	26	31	2	33
Plav	0	0	0	0
Tivat	0	0	0	0
Ulcinj	0	0	0	0
Andrijevica	0	0	0	0
Žabljak	0	0	0	0
Šavnik	0	0	0	0
Ukupno ruralnih korisnika	3.038	2.989	133	3.122

4. UPRAVLJANJE RADIO-FREKVENCIJSKIM SPEKTROM

4.1. IMPLEMENTACIJA SISTEMA MONITORINGA I KONTROLE RADIO-FREKVENCIJSKOG SPEKTRA

Poštujući zakonske obaveze u pogledu nadležnosti za efikasnim upravljanjem i racionalnim korišćenjem radio-frekvencijskog spektra na teritoriji Republike Crne Gore u skladu sa Planom namjene i Planom raspodjele radio-frekvencija, Agencija je tokom 2006. godine nastavila započete aktivnosti na projektovanju i uspostavljanju sistema monitoringa i kontrole radio-frekvencijskog spektra (u daljem tekstu Sistem) u skladu sa koncepcijom utvrđenom Elaboratom o osnovama tehničke dokumentacije za realizaciju kontrole radio-frekvencijskog spektra u Crnoj Gori (u daljem tekstu Elaborat) urađenim krajem 2003. godine. Sistem kao takav podrazumijeva mjerenje tehničkih parametara radio emisija i praćenje njihove usaglašenosti sa važećim propisima, izdatim licencama i dozvolama, kao i identifikaciju i lociranje nelegalnih radio emisija i izvora štetnih smetnji. Osim toga, Sistem obezbjeđuju povratnu spregu za planiranje i racionalno korišćenje raspoloživog RF spektra, kao i koordinaciju radio-frekvencija sa susjednim državama kada za to postoji potreba. Sveobuhvatno gledajući Sistem na određeni i specifičan način održava suverenitet Države Crne Gore po pitanju radio-frekvencija i poštovanja legislative za korišćenje istih.

Rukovodeći se uputstvima iz Elaborata kojim je predviđena realizacija Sistema u četiri faze, Agencija je tokom 2006. godine usmjerila aktivnosti na realizaciju svojih obaveza iz prve faze koja između ostalog predviđa nabavku vozila, opreme i uređaja za monitoring RF spektra u opsegu od 9kHz do 3GHz, kao i nabavku opreme i uređaja za objekte Glavnog kontrolno-mjernog centra (u daljem tekstu GKMC), Regionalnog kontrolno-mjernog centra (u daljem tekstu RKMC), Daljinski upravljane kontrolno-mjerne stanice (u daljem tekstu DUKMS) i Ispitno-mjerne laboratorije (u daljem tekstu IML). Mora se istaći i činjenica da je Sistem veoma zahtjevan i u pogledu materijalne opremljenosti i kadrovske osposobljenosti, tj. njegova realizacija iziskuje sveobuhvatan, stručan i analitički pristup. Ovo se posebno moglo vidjeti već na projektu adaptacije i instaliranja Mobilne kontrolno-mjerne stanice (u daljem tekstu MKMS) koja je započeta kupovinom namjenskog kombi vozila Mercedes Sprinter 316CDI u maju 2005. godine tj. prvim radovima na adaptaciji ovog vozila početkom decembra 2005. godine nakon nabavke i prispjeća svih predviđenih uređaja i opreme, da bi ova MKMS bila kompletirana polovinom 2006. godine. Naime, u aprilu 2006. godine isporučilac opreme – renomirani proizvođač Rohde&Schwarz je obavio Acceptance test, čime je i zvanično sa njihove strane odati priznanje da su svi naši radovi urađeni propisno, te da se garancija na isporučeno neće dovoditi u pitanje. Ovdje je bitno napomenuti i činjenicu da je cijena MKMS-e sa našom adaptacijom i opremanjem iznosila oko 300.000,00 EUR, a tržišna cijena MKMS-e u Rohde&Schwarz izvedbi je bila oko 600.000,00 EUR, što

znači da je ovim putem Agencija uštedjela oko 300.000,00 EUR. Ušteda od 300.000,00 EUR je podrazumijevala angažman domaćeg znanja, snage i sredstava, a što je konačno i uzelo vremena, za razliku od skupljeg i za isporuku bržeg Rohde&Schwarz rješenja.

Osnovni nivo obuke za rad sa instaliranom opremom i uređajima u okviru MKMS-e obavljen je od strane instruktora Rohde&Schwarz-a početkom septembra 2006. godine, kako je to bilo i ugovorno definisano sa isporučioćem opreme i uređaja. Nakon ove inicijalne obuke, zaposleni na poslovima monitoringa i kontrole RF spektra su sprovodili probni rad sa ovom visoko sofisticiranom opremom i uređajima, da bi krajem godine uslijedila i prva samostalna mjerenja i ispitivanja RF spektra. Tokom rada uočavani su i postepeno otklanjani pojedini nedostaci u adaptaciji, tako da ova MKMS postaje sve funkcionalnija i spremnija za kvalitetan nivo osnovnog monitoringa RF spektra u opsegu od 9kHz do 3GHz. Uz korišćenje analizatora spektra nabavljenog tokom 2006. godine i odgovarajućeg antenskog sistema za frekvencije iznad 3 GHz kojeg treba nabaviti, mogućnosti monitoringa i kontrole RF spektra se proširuju i do 43 GHz.

Nakon uspješno sprovedene procedure javne nabavke po Otvorenom međunarodnom nadmetanju za izbor najpovoljnijeg dobavljača za nabavku kontrolno-mjerne opreme i uređaja za GKMC, RKMC, DUKMS i IML raspisanom krajem 2005. godine, te izbora najpovoljnijih ponuđača po istom, početkom 2006. godine, Agencija je sa proizvođačem Rohde&Schwarz dana 25. 05 2006. godine sklopila ugovor o isporuci opreme i uređaja za monitoring RF spektra za GKMC, RKMC i DUKMS, dok je sa konzorcijumom preduzeća Digit Montenegro d.o.o. Podgorica i Ibis Instruments d.o.o. Beograd dana 15. 05. 2006. godine sklopila Ugovor o isporuci opreme i uređaja za IML.

Nakon usaglašavanja Glavnog projekta sa Projektnim zadatkom, preduzeće Eling d.o.o. Podgorica, sa kojim je Agencija krajem 2005. godine sklopila Ugovor za izradu Glavnih projekata za objekte GKMC-a i RKMC-a, je 08. 08. 2006. dostavilo konačnu verziju Glavnog projekta objekta RKMC-a na Crnom rtu kod Sutomora za koji je urađena revizija sa izvještajem dana 30. 08. 2006. godine.

Ugovori o izradi tehničke dokumentacije (za Generalni projekat objekta GKMC, za Glavni projekat uređenja terena i za Glavni projekat objekta GKMC) su potpisani sa projektantskim

biroom Montenegroinženjering d.o.o. iz Podgorice. Generalni projekat za GKMC sa pristupnim putem je dostavljen Agenciji dana 26. 10. 2006. godine i odmah nakon toga od Sekretarijata za saobraćaj Podgorice pribavljena je saobraćajna saglasnost za navedenu trasu puta. Shodno tome, Agencija se 16. 11. 2006. godine obratila Ministarstvu za ekonomski razvoj tražeći produženje Rješenja o lokaciji sa novim urbanističko-tehničkim uslovima shodno pomenutoj saglasnosti. Ministarstvo je 26. 12. 2006. godine izdalo Agenciji traženo Rješenje.

Agencija je tokom 2006. godine nastavila započete aktivnosti na rješavanju imovinsko-pravnih odnosa za lokaciju Vijenac u opštini Pljevlja gdje će biti instalirana prva DUKMS u Crnoj Gori, a koja je naročito značajna u cilju monitoringa i kontrole radio emisija sa širem područja Pljevalja, Republike Bosne i Hercegovine i Republike Srbije. U okviru ovih aktivnosti Agencija se obraćala Direkciji za nekretnine, Upravi za šume kao vlasniku zemljišta, Ministarstvu poljoprivrede, šumarstva i vodoprivrede i opštini Pljevlja kao nadležnim organima, što je rezultiralo kasnijim potpisivanjem Ugovora o zakupu šumskog

zemljišta sa Upravom za šume dana 02. 11. 2006. godine. Nakon ovog pokrenute su inicijative za dobijanje potrebnih saglasnosti za instaliranje DUKMS.

4.2. PROCEDURE I AKTIVNOSTI NA IZDAVANJU LICENCI

Agencija za telekomunikacije i poštansku djelatnost izdaje licence operatorima shodno Pravilniku o načinu izdavanja i registru opštih i posebnih licenci. U narednoj tabeli je dat prikaz broja izdatih licenci od osnivanja Agencije do kraja 2006. godine.

GODINA	2001.	2002.	2003.	2004.	2005.	2006.
Broj izdatih licenci	5	10	13	12	17	27

Posebne licence

Posebnom licencom za korišćenje radio-frekvencija, na osnovu Pravilnika o načinu izdavanja i registru opštih i posebnih licenci daje se pravo korišćenja funkcionalne radio mreže i korišćenja radio-frekvencija u cilju prenosa, predaje i prijema poruka za potrebe svoje djelatnosti.

Agencija je u 2006. godini izdala licence za korišćenje radio-frekvencija sljedećim telekomunikacionim operatorima i to na period od 10 godina:

- Agenciji za kontrolu letenja Srbije i Crne Gore d.o.o Beograd
- Preduzeću Security Guard Montenegro d.o.o. Podgorica
- Preduzeću Maxi Trade d.o.o Nikšić
- Rudniku uglja A.d Pljevlja
- Opštinskoj Vatrogasnoj jedinici Podgorica
- Preduzeću International protection team d.o.o Podgorica
- Preduzeću Borkis Marković i ostali d.o.o Podgorica
- Preduzeću Trebjesa A.D. Nikšić
- Upravi Carina Crne Gore Podgorica
- Preduzeću Neboelectronik d.o.o Herceg Novi
- Preduzeću Dream team d.o.o Podgorica
- Preduzeću President d.o.o Podgorica
- Preduzeću Lux line d.o.o Podgorica

- Preduzeću Monte plus d.o.o Podgorica
- Željeznici Crne Gore A.D. Podgorica
- Preduzeću Aerodromi Crne Gore Podgorica
- Preduzeću Tele North see d.o.o. Podgorica
- Preduzeću Monte bomix d.o.o. PJP SAB-Security Herceg Novi
- Komunalno-stambenom javnom preduzeću Budva
- Preduzeću Taxi-Taxi d.o.o. Nikšić
- Preduzeću Terrae-Car d.o.o. Budva
- Preduzeću Dastomontel d.o.o. Cetinje
- Preduzeću Compani D.A.J.M.I. d.o.o Herceg Novi
- Preduzeću Nik-Taxi d.o.o. Nikšić
- Preduzeću Cabling d.o.o Budva
- Preduzeću DSG new line d.o.o Podgorica

Opšte licence

Opšta licenca, na osnovu Pravilnika o načinu izdavanja i registru opštih i posebnih licenci, izdaje se pravnom ili fizičkom licu za obavljanje telekomunikacionih aktivnosti za koje se ne traži posebna licenca, odnosno, gdje korisnik licence ne koristi radio-frekvencijski spektar, ne uživa posebna prava, niti mu se nameću posebne obaveze.

Tokom 2006. godine izdata je samo jedna opšta licenca za pružanje javnih Internet servisa i to preduzeću VIP Broadband Montenegro d.o.o. na period od 5 godina.

www.agentel.cg.yu

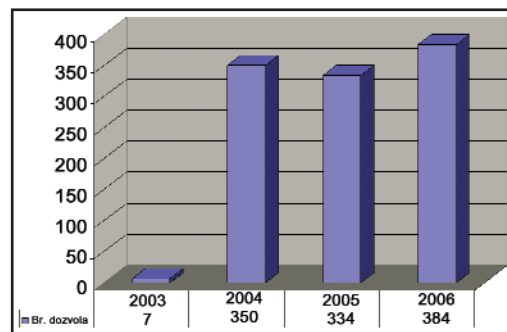

4.3. IZDAVANJE DOZVOLA ZA RADIO STANICE

Shodno Pravilniku o obrascima i naknadama za izdavanje dozvola za radio stanice Agencija je i u 2006. godini nastavila sa izdavanjem dozvola za radio stanice. Ukupno je izdato 384 dozvole i to:

- 57 dozvola preduzeću ProMonte GSM d.o.o. za bazne radio stanicena i radio stanice u radio-relejnim vezama na period od 10 godina,
- 118 dozvola preduzeću Monet d.o.o. za bazne radio stanice i radio stanice u radio-relejnim vezama na period od 10 godina,
- 151 dozvolu za radiostanice u funkcionalnim sistemima veza na period od 10 godina,
- 31 dozvola za radio stanice na plovilima na period od 5 godina,
- 1 dozvola za radio stanice na vazduhoplovima na period od 10 godina i
- 26 dozvola za radioamaterske stanice na period od 4 godine.

Na grafiku je dat uporedni prikaz broja izdatih dozvola za radio stanice u periodu od 2003-2006. godine.

4.4. MIKROTALASNE I SATELITSKE VEZE

Planom namjene radio-frekvencija definisane su radio-frekvencije namijenjene za pojedinačne servise, kao i osnovni uslovi korišćenja radio-frekvencijskog spektra.

Postojeći telekomunikacioni operatori se, osim Telekoma Crne Gore koji posjeduje sistem prenosa baziran na upotrebi optičkog vlakna, za izgradnju okosnice svoje mreže odlučuju za korišćenje mikrotalasnih veza, na opsezima koji su Planom namjene radio-frekvencija u Crnoj Gori definisani za digitalne radio-relejne veze velikog kapaciteta, uglavnom, birajući one opsege na nižim frekvencijama (6GHz, 7GHz, 8GHz) zbog karakteristika prostiranja elektro-magnetnih talasa.

Crna Gora svojim reljefom pogoduje korišćenju mikrotalasnih veza, jer između brojnih geografskih kota postoji direktna optička vidljivost, a ima slučajeva i da je link realizovan korišćenjem pasivnog reflektora. Geografske kote koje su najčešće zastupljene u prstenu su: Bjelasica, Lovćen, Spas, Možura, Velji Grad, Obostnik, Sjenica, Kurilo kod Bijelog Polja, Veliki Štuoc, Femića Krš, Kacuber, Gospođin vrh i druge. Ove lokacije smatraju se strateški važnim i Agencija vodi računa o racionalnom korišćenju infrastrukture na ovim lokacijama, a posebno upotrebi radio-frekvencijskog spektra kao ograničenog prirodnog resursa.

Radio-frekvencijski spektar se pokazao kao dobra alternativa optici, posebno u slučajevima gdje je cijena zakupa optike previsoka ili je zbog nepristupačnosti terena nemoguće postaviti optička vlakna. Operatori u Crnoj Gori nastoje da postignu visoku pouzdanost mikrotalasnog linka instaliranjem

opreme visokog kvaliteta, najčešće od proizvođača Nera i Ericsson.

Mikrotalasni link se koristi i za povezivanje radio stanica na pojedinačnim lokacijama, koje nijesu u sastavu prstena, na okosnicu mreže, ali su u pitanju digitalne radio-relejne veze srednjeg i manjeg kapaciteta, na višim frekvencijskim opsezima (13, 15, 18, 23, 26, 38 GHz), obzirom da su rastojanja obično kraća u odnosu na ona koja su u prstenu.

Agencija za telekomunikacije i poštansku djelatnost izdaje dozvole za radio stanice koje rade u sastavu mikrotalasnog linka u skladu sa odredbama Pravilnika o obrascima i naknadama za izdavanje dozvola za radio stanice. Dozvole se izdaju na period važenja od deset godina.

Zahtjevi za instaliranjem stanica koje rade u sastavu VSAT (Very Small Aperture Terminal) sistema su sve brojniji. Mnoge kompanije u Crnoj Gori se povezuju sa svojim sjedištima instaliranjem fiksnih zemaljskih stanica i odgovarajućeg satelitskog linka. Agencija za telekomunikacije i poštansku djelatnost nakon uvida u tehničku dokumentaciju daje dozvolu za radio stanicu instaliranu na teritoriji Republike Crne Gore u skladu sa odredbama pomenutog pravilnika i Plana namjene. Dozvole se izdaju na period važenja od jedne godine. U toku 2006. izdate su tri takve dozvole, dvije holandskoj SNV Development organizaciji za fiksne zemaljske satelitske radio stanice u Podgorici i Bijelom Polju, i Britanskom Informativnom Centru za zemaljsku satelitsku stanicu u Podgorici. Ove institucije povezuju svoje podružnice u Republici Crnoj Gori, sa sjedištima u Hagu, odnosno Londonu.

5. PREGLED TELEKOMUNIKACIONIH AKTIVNOSTI

5.1. REGULATIVA U OBLASTI TELEKOMUNIKACIJA I POŠTANSKE DJELATNOSTI

Sektor telekomunikacija

Agencija za telekomunikacije i poštansku djelatnost je, u cilju obavljanja poslova iz Zakonom definisanih nadležnosti u oblasti telekomunikacija, i u ovoj godini uradila predloge pravilnika i iste, kroz procese javnih konsultacija sa zainteresovanim subjektima, razmotrila, usvojila i objavila, rukovodeći se pritom datim nadležnostima iz Zakona i važećim principima i direktivama Evropske Unije, Međunarodne unije za telekomunikacije (ITU) kao i drugih relevantnih međunarodnih institucija.

Tokom 2006. godine donijeti su i stupili na snagu slijedeći pravilnici, odluke i uputstva Agencije:

- Pravilnik o uslovima, programu i načinu polaganja stručnog ispita za izradu tehničke dokumentacije za telekomunikacione mreže
(“Službeni list Republike Crne Gore“ broj 01/06)
Ovim pravilnikom se propisuju uslovi, program i način polaganja stručnog ispita za izradu tehničke dokumentacije za telekomunikacione mreže.
- Pravilnik o uslovima za izgradnju telekomunikacionih mreža
(“Službeni list Republike Crne Gore“ broj 01/06)
Pravilnikom se propisuju uslovi za pravna i fizička lica koja se bave izgradnjom telekomunikacionih mreža.
- Plan adresiranja i Plan numeracije
(“Službeni list Republike Crne Gore“ broj 09/06).
- Pravilnik o dopuni Pravilnika o tarifama javnih telekomunikacionih servisa, objavljen u “Službenom listu Republike Crne Gore“ broj 13/06, kojim se dopunjuje odredba člana 7 u stavu 2, a potreba za tim je nastala zbog preciznosti tumačenja odredaba člana 7 Pravilnika o tarifama javnih telekomunikacionih servisa.
- Uputstvo o načinu popunjavanja obrazaca dozvola za radio stanice objavljeno u “Službenom listu Republike Crne Gore“ broj 26/06, kojim se bliže uređuje način popunjavanja obrazaca dozvola za radio stanice.
- Pravilnik o podacima i dokumentaciji koja se podnosi uz zahtjev za izdavanje dozvola za radio stanice objavljen u “Službenom listu Republike Crne Gore“ broj 33/06, kojim

se propisuje sadržaj podataka i dokumentacije koja se podnosi Agenciji za telekomunikacije u postupku izdavanja dozvole za radio stanicu, kao i uslovi za njenu izradu.

- Pravilnik o registraciji korisnika mobilnih javnih telekomunikacionih servisa, objavljen u “Službenom listu Republike Crne Gore“ broj 47/06. Pravilnik je donijet zbog učestale zloupotrebe korišćenja prepaid mobilnih telefonskih kartica kao i potreba zaštite korisnika javnih telekomunikacionih servisa. Utvrđena je obaveza operatora da se prepaid kartice mogu prodavati uz obavezno vođenje evidencije o prodatim brojevima i ličnim podacima kupaca/korisnika prepaid kartica.
- Pravilnik o pristupu i interkonekciji objavljen u “Službenom listu Republike Crne Gore“ broj 62/06, kojim se propisuju uslovi za pristup i interkonekciju javnih telekomunikacionih mreža i opreme, prava i obaveze javnih telekomunikacionih operatora i pružalaca javnih telekomunikacionih servisa u vezi sa pristupom i interkonekcijom, sadržaj referentne interkonekcionih ponude i ugovora o interkonekciji, načela formiranja cijena interkonekcije, procedure za ostvarivanje pristupa i interkonekcije kao i postupci u slučaju sporova u vezi sa pristupom i interkonekcijom. Ovim Pravilnikom stavljen je van snage raniji Pravilnik o opštim uslovima ugovora o interkonekciji .
- Odluka kojom se reguliše korišćenje frekvencijskih kanala iz opsega 3,5 GHz objavljena u “Službenom listu Republike Crne Gore“ broj 65/06, kojom se, shodno Planu namjene radio-frekvencija u Crnoj Gori u okviru opsega 3.410-3.600 MHz, namijenjenom za fiksni bežični pristup (FWA) reguliše način korišćenja frekvencijskih kanala.
- Pravilnik o uslovima i načinu pružanja javnog servisa prenosa govora preko mreža baziranih na internet protokolu, objavljen u “Službenom listu Republike Crne Gore“ broj 66/06, kojim se propisuju uslovi i način pružanja VoIP servisa.
- Pravilnik o načinu utvrđivanju ispunjenosti tehničkih parametara i uslova iz licence prije puštanja u rad telekomunikacionih mreža i telekomunikacione opreme, objavljen u “Službenom listu Republike Crne Gore“ broj 72/06. Ovim Pravilnikom se, shodno odredbi člana 57 Zakona o telekomunikacijama bliže uređuje način provjere ispunjenosti uslova za puštanja u rad i korišćenje telekomunikacionih

mreža i telekomunikacione opreme ili onog njihovog djela koji predstavlja tehnološku cjelinu, saglasno uslovima propisanim licencom i tehničkom dokumentacijom.

Agencija je tokom 2006. godine otpočela izradu i slijedećih pravilnika i dokumenata:

- Plan numeracije i Plan adresiranja (izmjene i dopune).
- Pravilnik o izboru i predizboru operatora.
- Pravilnik o radio i telekomunikacionoj terminalnoj opremi.

Oblast poštanske djelatnosti

Nakon donošenja Zakona o poštanskim uslugama, kojim se Agenciji za telekomunikacije dodaje u nadležnost i obavljanje regulatorne funkcije u oblasti poštanske djelatnosti, resorno Ministarstvo ekonomije je, shodno Zakonskim odredbama, donijelo sljedeću podzakonsku regulativu:

- Pravilnik o opštim uslovima za obavljanje poštanskih usluga, objavljen u "Službenom listu Republike Crne Gore" broj 29/06. Pravilnikom se utvrđuju uslovi i način obavljanja poštanskih usluga, rokovi za prenos i uručenje poštanskih pošiljaka, gustina pristupnih tačaka poštanskoj mreži i pristup mreži univerzalnog poštanskog operatora.

Agencija je, shodno datim nadležnostima iz Zakona o poštanskim uslugama (članovi 12 i 18) dala saglasnosti na akta donijeta od strane Pošte Crne Gore, kao univerzalnog poštanskog operatora i to:

- Posebne uslove za obavljanje poštanskih usluga, objavljene u "Službenom listu Republike Crne Gore" broj 79/06,

kojim se utvrđuju uslovi, način i postupak obavljanja poštanskih usluga koje pruža Pošta Crne Gore i

- Pravilnik o uslovima i cijeni pristupa poštanskoj mreži, objavljen u "Službenom listu Republike Crne Gore" broj 05/07, kojim se utvrđuju uslovi i cijene pristupa poštanskoj mreži Pošte Crne Gore.

Ministarstvo saobraćaja, pomorstva i telekomunikacija, je u toku 2006. godine, u okviru svojih nadležnosti donijelo i sljedeće podzakonske akte:

- Pravilnik o tehničkim uslovima koje moraju ispunjavati sredstva i druga oprema poštanske mreže, objavljen u "Službenom listu Republike Crne Gore" broj 41/06, kojim se utvrđuju tehnički uslovi koje moraju ispunjavati sredstva i druga oprema poštanske mreže, kao i uslovi za kontrolu kvaliteta poštanske mreže.
- Nomenklatura poštanskih usluga, objavljena u "Službenom listu Republike Crne Gore" broj 41/06, kojom se utvrđuju vrste poštanskih usluga, stope mase poštanskih pošiljaka, zone udaljenosti i skale vrijednosti za poštanske usluge u unutrašnjem i međunarodnom poštanskom saobraćaju.
- Pravilnik o visini jednokratnih i godišnjih naknada za poštanske operatore, objavljen u "Službenom listu Republike Crne Gore" broj 72/06, kojim se utvrđuju visine jednokratnih i godišnjih naknada koje plaćaju poštanski operatori.
- Pravilnik o kriterijumima za utvrđivanje cijena za obavljanje univerzalne poštanske usluge, objavljen u "Službenom listu Republike Crne Gore" broj 79/06, kojim se propisuju kriterijumi za utvrđivanje cijena za obavljanje univerzalne poštanske usluge.

5.2. INTERKONEKCIJA

Bezbjediavanje interkonekcije između javnih telekomunikacionih operatora i/ili pružalaca javnih telekomunikacionih servisa pod pravednim, proporcionalnim i nediskriminatornim uslovima je esencijalna i neophodna premisa za razvoj otvorenog i konkurentnog tržišta, ukoliko se omogućava interoperativnost end-to-end servisa, povećava opseg izbora za krajnje korisnike, stimuliše ulazak na tržište novih operatora i pružalaca servisa, omogućava novim operatorima i pružiocima servisa pristup postojećim korisnicima i reducira telekomunikacione troškove.

Nakon analize stanja u oblasti interkonekcije, posebno u dijelu ponuđenih servisa i njihovih cijena u Referentnoj interkonekcionoj ponudi Crnogorskog Telekom, a takođe i u cilju usaglašavanja sa važećom regulativom EU, Agencija je odlučila da pripremi novi Pravilnik o pristupu i interkonekciji kojim će se staviti van snage Pravilnik o opštim uslovima ugovora o interkonekciji.

Pravilnik je donesen u proceduri javnih konsultacija, pri čemu su svi zainteresovani imali priliku da daju primjedbe na nacrt, koji je dat na uvid javnosti 23. juna 2006. godine. Primjedbe na nacrt Pravilnika su dostavili Crnogorski Telekom i ProMonte, nakon čega je održano više sastanaka na kojima su razmatrane njihove primjedbe. Konačan tekst pravilnika je usvojen 10. oktobra 2006. godine. Pravilnik o pristupu i interkonekciji je u najvećoj mjeri usklađen sa Direktivom o pristupu i interkonekciji Evropske Komisije (Access Directive 2002/19/EC). U skladu sa tim, Pravilnikom se propisuju uslovi za pristup i interkonekciju javnih telekomunikacionih mreža i prateće opreme, prava i obaveze javnih telekomunikacionih operatora i pružalaca javnih telekomunikacionih servisa u vezi sa pristupom i interkonekcijom.

Shodno odredbama pravilnika svi javni telekomunikacioni operatori i pružaoци javnih telekomunikacionih servisa imaju

pravo i obavezu pregovaranja o uslovima pristupa i/ili interkonekcije. Pored toga, Pravilnikom su propisane posebne obaveze za javne telekomunikacione operatore sa značajnom tržišnom pozicijom, i to:

- Obaveza transparentnosti (objavljivanje Referentne interkonekcionih ponude);
- Obaveza nediskriminacije;
- Obaveza vođenja odvojenog računovodstva;
- Obaveza davanja pristupa i korišćenja određenih kapaciteta mreže i
- Obaveza kontrole cijena i troškovne orijentisanosti cijena.

Pravilnikom su detaljno propisane nadležnosti Agencije, kao i postupanja Agencije u pojedinim situacijama kada je pristup i interkonekcija u pitanju (davanje saglasnosti na referentne interkonekcionih ponude, postupanje u slučaju neuspostavljanja pristupa i interkonekcije, rješavanje sporova itd.). Takođe, Pravilnikom je utvrđena obaveza poštovanja odgovarajućih tehničkih standarda pri realizaciji pristupa i interkonekcije, kao i detaljne procedure za realizaciju pristupa i interkonekcije.

Usvajanje ovog pravilnika i njegova primjena će omogućiti usaglašavanje sa regulativom EU u ovoj oblasti. Takođe, veoma je važno usvajanje ovog pravilnika u perspektivi ulaska novih operatera i pružalaca servisa, kojima će se primjenom ovog pravilnika omogućiti fer uslovi za pristup i interkonekciju na tržištu.

Cijene interkonekcionih servisa

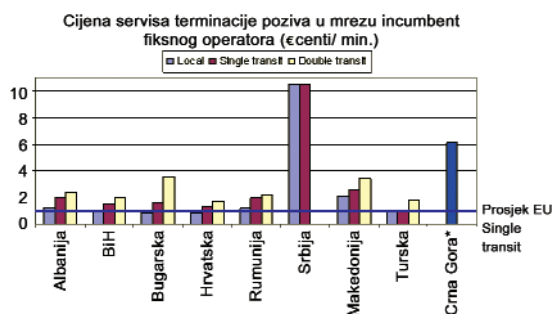
Tokom 2006. godine nije došlo do promjena u ugovorima o interkonekciji između Crnogorskog Telekom i mobilnih operatera, u odnosu na 2005. godinu.

Cijena za servis terminacije poziva u fiksnu mrežu Telekoma Crne Gore, koju plaćaju mobilni operateri, iznosi 6.1 € centa/min. Cijena za servis terminacije poziva u mobilnu mrežu, koju Telekom Crne Gore plaća mobilnim operaterima, iznosi 14 € cent/min, isto koliko je iznosila i u 2005. godini. Cijena, koju mobilni operateri plaćaju za servis terminacije poziva drugom mobilnom operateru, za pozive koji idu iz jedne mobilne mreže u drugu su ostale na nivou iz 2003. godine i iznosi 3 € centa/min, što pokazuje da ove tarife nijesu troškovno orijentisane, a takođe se krši princip nediskriminacije jer se za isti servis naplaćuju različite cijene.

Za poređenje sa državama iz okruženja korišćeni su podaci iz Trećeg Izvještaja Cullen International-a iz marta 2007. godine (REPORT 3 – Country comparative report; Supply of services in monitoring of south east europe - telecommunications serv-

ices sector and related aspects). Podaci za države članice EU, su preuzeti iz Dvanaestog izvještaja Evropske komisije (European electronic communications regulation and markets 2006 (12th report).

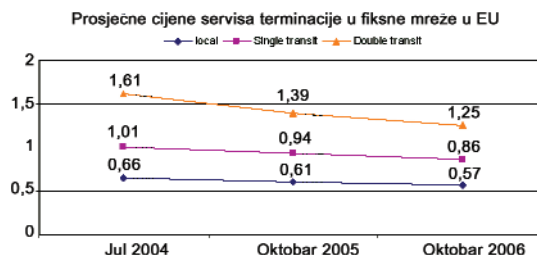
Na sljedećem grafikonu su prikazane cijene za servis terminacije poziva u fiksnu mrežu incumbent operatera, za države u okruženju. U većini država se primjenjuju sva tri tipa naknada za terminaciju (local, single transit i double transit)¹, što nije slučaj u Crnoj Gori. Na grafikonu je data i prosječna vrijednost naknade za single transit terminaciju članice EU koja iznosi 0.86 € centa/min, što je mnogo manje nego u Crnoj Gori (prosječna vrijednost za local terminaciju iznosi 0.57 € centa/min, dok je prosječna vrijednost za double transit terminaciju 1.25 € centa/min). Takođe, cijena servisa terminacije u mrežu Crnogorskog Telekom je veća u odnosu na države iz regiona, izuzev Srbije.

Izvor:

REPORT 3 – Country comparative report; Supply of services in monitoring of South East Europe - telecommunications services sector and related aspects – Cullen International

Na sljedećem grafiku je dat trend kretanja prosječnih cijena servisa terminacije u fiksne mreže u Evropskoj Uniji:

Izvor:

European electronic communications regulation and markets 2006 (12th report)

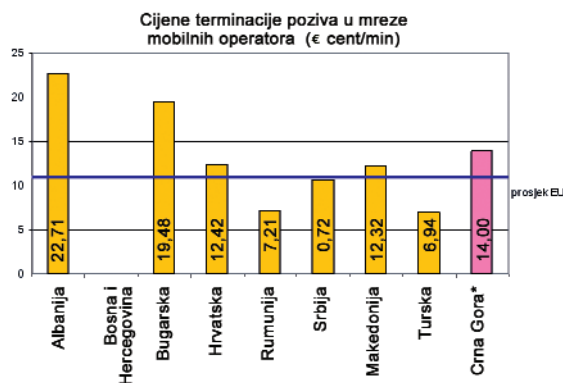
¹ Postoje tri tipične kategorije servisa terminacije poziva koje se pružaju u fiksničim telefonskim mrežama:

- Local terminacija poziva: kada se pozivi prenose preko interkonekcionog linka do lokalne centrale na koju je direktno povezan krajnji korisnik.
- Single Transit terminacija poziva: kada se pozivi prenose preko interkonekcionog linka do tranzitne centrale koja ima direktan link sa lokalnom centralom na koju je direktno povezan krajnji korisnik.
- Double Transit terminacija poziva: kada se pozivi prenose preko interkonekcionog linka do tranzitne centrale koja nema direktan link sa lokalnom centralom na koju je direktno povezan krajnji korisnik.

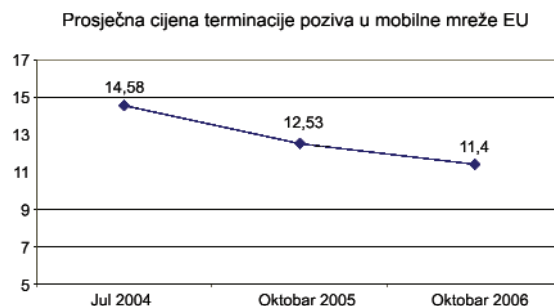
Sljedeći grafikon pokazuje uporedne podatke za cijene terminacije poziva u mreže mobilnih operatora u državama u okruženju, kao i prosjek tih cijena u članicama Evropske Unije. Kao što se sa grafikona vidi, nivo ovih cijena u Crnoj Gori je iznad prosjeka u članicama EU, koji iznosi 11.40 € centa/min. Takođe, sa grafika se može vidjeti da se cijene za ovaj servis u državama regiona kreću u jako velikom rasponu (odnos najveće i najmanje cijene je 3 puta).

Izvor:

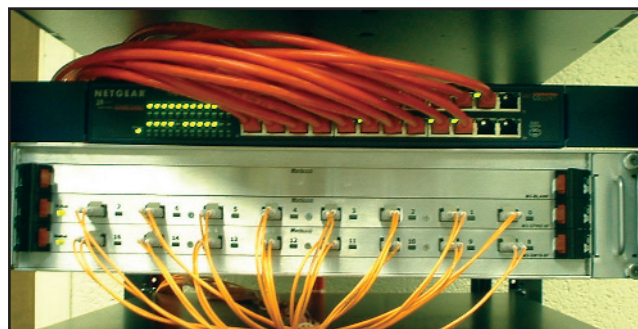
REPORT 3 – Country comparative report; Supply of services in monitoring of South East Europe - telecommunications services sector and related aspects – Cullen International

Trend pada cijena servisa terminacije u mobilnim mrežama u Evropskoj Uniji je nastavljen, što je ilustrovano slijedećim grafikonom:

Izvor:

European electronic communications regulation and markets 2006 (12th report)

5.3. TARIFE

Zakonom o telekomunikacijama je propisano da tarife za javne telekomunikacione servise koji se pružaju na konkurentskim osnovama utvrđuju sami telekomunikacioni operatori i pružaoci telekomunikacionih servisa. Agencija, u konsultacijama sa pojedinim operatorom ili pružaocem servisa, utvrđuje posebni režim za regulaciju cijena koji se može primijeniti na javne telekomunikacione operatore ili pružaocce javnih telekomunikacionih servisa u slučaju kada postoji samo jedan javni telekomunikacioni operator ili pružalac javnih telekomunikacionih servisa ili kada pružalac javnih telekomunikacionih servisa ima značajnu tržišnu poziciju na tržištu za neki servis.

Tokom 2006. godine, najznačajnije pitanje u vezi tarifa se odnosilo na rebalans tarifa koji je bio predviđen za IV kvartal. Na predlog Telekoma Crne Gore, a nakon sprovedene detaljne analize, Agencija je donijela Rješenje o odlaganju predviđenog rebalansa tarifa, koji je inače bio odobren Rješenjem iz 2004. godine, na način što je njegova realizacija pomjerena za III kvartal 2007. godine u sklopu promjene tarifa utvrđenih pomenutim Rješenjem iz 2004. godine. Rebalans iz jednog koraka, gdje bi ukupno sniženje cijena za pozive ka inostranstvu i mobilnim mrežama (28% i 19% respektivno) kom-

pezovalo povećanje cijena lokala, međumjesnih poziva, poziva ka Srbiji i dial-up konekciji (111%, 35%, 10% i 100% respektivno) i umanjio negativne efekte rebalansa za fizička lica. Naime, na osnovu podataka o prosječnoj godišnjoj potrošnji prosječnog korisnika T-Com mreže, prosječno uvećanje računa za fiksni telefon na godišnjem nivou, u slučaju rebalansa iz jednog koraka (jul 2007. godine) je 17%, dok bi u drugom slučaju - rebalansa iz dva koraka (januar 2007. i jul 2007. godine) prosječno uvećanje računa iznosilo 29%. Takođe, dio računa koji korisnik fiksno plaća bez obzira na potrošnju (telefonska pretplata) je 76% veći na godišnjem nivou u slučaju rebalansa iz dva koraka, dok je u slučaju rebalansa u jednom koraku veći za 50%. Prilikom donošenja ovakvog Rješenja, Agencija je uzela u obzir i aktivnosti koje su se sprovodile na uvođenju novih operatora za mobilnu telefoniju, Internet usluge i servise fiksnog bežičnog pristupa (WiMAX) na crnogorskom tržištu telekomunikacija, a koje će se dodatno pozitivno odraziti na kvalitet i cijene servisa korisnika o čemu će Crnogorski Telekom itekako voditi računa prilikom dostavljanja predloga rebalansa tarifa u III kvartalu 2007. godine.

Tokom 2006. godine Telekom CG je imao više akcija kojima su korisnicima nudili povoljnije tarife za određene servise i to:

- Promotivna ISDN kampanja, namijenjena novim korisnicima, fizičkim i pravnim licima, koji po povoljnim uslovima mogu doći u posjed određenih ISDN paketa. U cilju popularizacije ISDN servisa, potencijalnim korisnicima je data mogućnost plaćanja u 10 mjesečnih rata, uz obavezu potpisivanja dvogodišnjeg korisničkog ugovora (april 2006).
- Telekom CG je u junu 2006. godine uveo novi servis koji se odnosi na uspostavljanje privremenog telefonskog priključka u inostranstvu na zahtjev domaćeg korisnika (na primjer zahtjev određene medijske kuće za uspostavljanje privremene telefonske konekcije za radio-TV prenos), a sve u cilju potpunijeg zadovoljavanja zahtjeva krajnjih korisnika.
- Rukovođen pozitivnim korisničkim očekivanjima i ranije podržanom praksom promotivnih ADSL kampanja, u nastojanju popularizacije upotrebe Interneta ponudom kvalitetnih i cjenovno pristupačnih servisa, Telekom CG je produžio ADSL Spring/Summer kampanju u periodu od 15. 08 – 31. 12. 2006. godine.
- Od decembra 2006. godine ponuđena je posebna povoljnost licima sa posebnim potrebama pri kupovini ADSL

paketa. Ponuđenim paketom usluga vrši se smanjenje cijena pretplate na način što se ovi korisnici oslobađaju iznosa pretplate, a cijena paketa za iste je niža od iste cijene za druge kategorije lica, kao i naknada za određenu količinu podataka.

- Agencija je dala saglasnost i na Odluku Telekom CG o izmjenama dial-up ponude, koja je podrazumijevala uvođenje novih prepaid dial-up paketa za fizička i pravna lica sa vremenskim ograničenjima od 1 odnosno 3 meseca, čime su se isključili iz ponude postojeći dial-up paketi (Standard, Family, Student, Business, neograničeni nalozi), kao i uvođenje novog post-paid paketa „Telefon Net“ koji korisnicima nudi mogućnost korišćenja Interneta bez predhodne kupovine sati. Ovom ponudom je došlo do smanjenja cijena, iako je to praćeno ograničenim rokom trajanja paketa, i tim je Agencija, na još jedan način doprinijela širenju popularizacije Interneta.

U toku 2006. godine, mobilni operatori: ProMonte GSM i T-Mobile su ponudili veliki broj postpaid i prepaid paketa, koji su podrazumijevali povoljnije uslove u smislu nižih cijena na razgovore i SMS poruke.

5.4. MOBILNE KOMUNIKACIONE MREŽE TREĆE GENERACIJE

U poredo sa sveukupnim razvojem informatičkog društva, kod korisnika se pojavila narastajuća potreba za raznim negovornim servisima, koji se sve intenzivnije javljaju u ponudi pružalaca servisa i operatora mobilnih telekomunikacionih mreža u svijetu. Imajući u vidu dostignuti nivo korišćenja mobilnih telekomunikacionih mreža, stepen njihove dalje eksploatacije je moguće značajnije povećati samo uvođenjem novih usluga. Sljedeći korak u razvoju mobilnih telekomunikacionih mreža i njihovom prilagođavanju zahtjevima korisnika, predstavljaju standardi treće generacije (3G) koji obezbjeđuju punu integraciju u prenosu govornog signala i signala podataka, uz globalno pokrivanje.

Cilj Agencije za telekomunikacije i poštansku djelatnost jeste da stvaranjem regulatornog okvira za uvođenje mobilnih telekomunikacionih mreža treće generacije omogućiti da Crna Gora

održati korak sa tehnološkim trendovima i da svoje telekomunikaciono tržište harmonizuje sa zemljama iz okruženja i iz Evropske Unije. Osim toga, Crna Gora kao najbrže rastuće turističko tržište u svijetu, ima obavezu pružanja visokog nivoa usluga u segmentu telekomunikacija.

Uvođenje mobilnih komunikacionih mreža treće generacije predstavlja izazov ne samo za mobilne operatore, već i za nacionalno regulatorno tijelo. Stoga se Agencija za telekomunikacije opredijelila da proces dodjele 3G licenci sprovede odgovorno, sagledavajući sve aspekte implementacije nove tehnologije. U tom smislu, Agencija je od Elektrotehničkog i Ekonomskog fakulteta u Podgorici naručila izradu studije pod nazivom "Elaborat o tehno-ekonomskoj opravdanosti uvođenja mobilnih komunikacionih mreža treće generacije (3G) u Crnoj Gori". Cilj studije je bio da Agenciji pomogne u procesu definisanja izbalansirane i objektivne strategije implementacije mobilnih komunikacionih

mreža treće generacije na crnogorskom telekomunikacionom tržištu. Studija je nedvosmisleno potvrdila da naše tržište ima

potencijala ne samo za uvođenje 3G tehnologije, već i za dalje unapređivanje konkurencije u vidu novih operatora mobilnih mreža. Snažan doprinos osmišljavanju kvalitetnog regulatornog ambijenta za uvođenje mobilnih komunikacionih mreža treće generacije u Crnoj Gori dala je Evropska Komisija kroz TAIEX program.

Na bazi zaključaka studije, postojeće regulative i pozitivnih iskustava iz okruženja i zemalja Evropske Unije, odlučeno je da se raspiše međunarodni javni tender za dodjelu dvije posebne licence za građenje, posjedovanje i eksploataisanje mobilne javne telekomunikacione mreže i pružanje mobilnih javnih telekomunikacionih servisa u skladu sa IMT-2000/UMTS standardom, kao i jedne posebne licence za građenje, posjedovanje i eksploataisanje kombinovane mobilne javne telekomunikacione mreže i pružanje mobilnih javnih

telekomunikacionih servisa u skladu sa GSM/DCS-1800 i IMT-2000/UMTS standardima. Tender je raspisan 10. novembra 2006. godine, a ponude je bilo moguće dostaviti najkasnije do 14. februara 2007. godine. (Rok za podnošenje ponuda je produžen za 30 dana zbog izmjena i dopuna tenderske dokumentacije.)

Pri koncipiranju tendera, Agencija je nastojala da ostvari dva ključna cilja. Prvi cilj je omogućiti korisnicima mobilnih servisa u Crnoj Gori napredne servisi koje nudi 3G. Stoga, sve tri posebne licence koje su predmet tendera obuhvataju 3G mrežu. Drugi cilj je dodatno pojačati konkurenciju na tržištu mobilnih komunikacija u Crnoj Gori, zbog čega je na tenderu ponuđena posebna licenca koja obuhvata i 2G/2,5G i 3G mrežu. Koilko smo uspjeli u ostvarenju ovih ciljeva pokazaće rezultati tendera.

5.5. AKTIVNOSTI NA UVOĐENJU WIMAX-A

Posljednjih godina je i u Crnoj Gori evidentan porast interesovanja i zahtjeva korisnika za širokopojasnim pristupom.

Kada su u pitanju zemlje u razvoju, sa slabo razvijenom infrastrukturom, ovaj sistem je pogodan za brzo i ekonomično implementiranje širokopojasnog pristupa. Sistem može raditi u području velikog radijusa oko bazne stanice bez instalacije kablova ili optičkih vlakana. Glavni benefit za krajnjeg korisnika koji pruža WiMAX mreža jeste širokopojasni bežični pristup. Naročito u predjelima u kojima je kablovska infrastruktura nerazvijena ili slabo razvijena, WiMAX mreža omogućava pristup, pa je stoga mnogi vide kao glavnog igrača u segmentu obezbjeđivanja univerzalnog servisa. Posredstvom širokopojasne pristupne mreže, korisnicima mogu biti ponuđeni različiti servisi, prije svega pristup Internetu i prenos govora preko interneta (tzv. VoIP servis), kao i brojni drugi servisi koji zahtijevaju brzu pristupnu mrežu (IP televizija, slanje video sadržaja na zahtjev korisnika i mnogi drugi).

Iako je Agencija do sada izdala osam licenci za pružanje Internet servisa, analizom stanja na tržištu moglo se zaključiti sljedeće:

- penetracija Internet korisnika u Crnoj Gori je daleko ispod prosjeka u Evropskoj Uniji, a Crna Gora nema lidersku poziciju ni među zemljama u regionu;
- na tržištu pristupa javnoj telekomunikacionoj mreži na fiksnoj lokaciji i širokopojasnog pristupa, u Crnoj Gori dominantan je Crnogorski Telekom sa pristupnom mrežom baziranom na bakarnim kablovima;
- broj korisnika koji trenutno imaju mogućnost širokopojasnog pristupa Internetu bežičnim putem je zanemarljiv;
- penetracija ADSL korisnika je oko 1%;

- konekcija putem dial-up je i dalje dominantan način pristupa Internetu;
- određeni broj građana Crne Gore nema dostupnost savremenim telekomunikacionim servisima.

Dalji razvoj informatičkog društva u Crnoj Gori i potreba za e-servisima zahtijevaju, i zahtijevaće, veće brzine prenosa u pristupnim mrežama. Crna Gora želi da drži tehnološki korak sa razvijenim svijetom, a implementacija tehnologija koje omogućavaju širokopojasni bežični pristup na fiksnoj lokaciji će svakako doprinijeti tome. Mogućnost brzog prenosa podataka bežičnim putem primjenom širokopojasnih bežičnih pristupnih tehnologija pruža velike mogućnosti kada je u pitanju telekomunikaciono tržište Crne Gore. Sa ciljem da:

- uvede nove tehnologije na telekomunikaciono tržište u Crnoj Gori;
  - stvori mogućnost alternativnog širokopojasnog pristupa;
  - poveća penetraciju širokopojasnog pristupa;
  - omogući pružanje širokopojasnih telekomunikacionih servisa u udaljenim i nerazvijenim područjima;
  - poveća konkurenciju u pružanju širokopojasnih telekomunikacionih servisa;
  - što većem broju građana Crne Gore omogući korišćenje savremenih, kvalitetnih, fizički i ekonomski dostupnih telekomunikacionih servisa i
  - poveća efikasnost korišćenja radio-frekvencijskog spektra
- Agencija je odlučila da raspiše javni tender za dodjelu posebnih licenci za pružanje javnih telekomunikacionih servisa preko fiksnog bežičnog pristupa uz upotrebu radio-frekvencijskog opsega 3400-3600 MHz.

Prepoznajući značaj koji razvoj širokopojasnih tehnologija i servisa ima u jednom društvu, kao i izraženu potrebu tržišta za

jeftinim i dostupnim širokopojasnim pristupom, Agencija je tokom druge polovine 2006. godine otpočela niz aktivnosti sa ciljem uvođenja ove tehnologije na crnogorsko tržište telekomunikacija. Detaljno su analizirani standardi iz WiMAX familije, razmotrena su regulatorna iskustva iz ove oblasti zemalja u okruženju i Evropske Unije, ispitana su interesovanja potencijalnih investitora i definisani mogući modaliteti implementacije ove tehnologije u Crnoj Gori, imajući u vidu važeći regulatorni okvir.

U cilju raspisivanja tendera Agencija je donijela i Odluku kojom se reguliše korišćenje frekvencijskih kanala iz opsega 3,5 GHz. Frekvencijski opseg 3410 – 3600 MHz se dijeli se na četiri uparena bloka. Jedan blok je širine 2x14 MHz (četiri dvosmjerna radio kanala širine 3,5 MHz) i namijenjen je za realizaciju fiksnog bežičnog pristupa na nacionalnom ili regionalnom nivou. Ostali blokovi su širine 2x21 MHz (šest dvosmjernih radio kanala širine 3,5 MHz) i namijenjeni su

za realizaciju fiksnog bežičnog pristupa na nacionalnom nivou. U posljednjem kvartalu 2006. godine intenzivno se radilo na pripremi Tendera za dodjelu posebnih licenci za pružanje javnih telekomunikacionih servisa putem fiksnog bežičnog pristupa u radio-frekvencijskom opsegu 3400-3600 MHz, kao i prateće dokumentacije. Raspisivanje Tendera je planirano za početak januara 2007. godine.

5.6. ZAŠTITA KORISNIKA

Osnovna prava korisnika javnih telekomunikacionih servisa su:

- pristup javnoj telekomunikacionoj mreži;
- nesmetana i kvalitetna upotreba telekomunikacionih servisa;
- detaljan račun sa cijenom telekomunikacionih servisa u formi koja omogućava kontrolu utroška i tajnost telekomunikacija;
- pristup opštim informacijama pružaoca servisa.

Ostala prava korisnika su prava propisana Zakonom o telekomunikacijama, Pravilnikom o zaštiti korisnika javnih telekomunikacionih servisa i Ugovorom o zasnivanju pretplatničkog odnosa.

Prikaz broja korisnika koji su podnijeli zahtjev ovoj Agenciji u cilju zaštite nekih od njihovih prava je dat u sljedećoj tabeli:

GODINA	2001.	2002.	2003.	2004.	2005.	2006.
Broj podnijetih zahtjeva	22	34	42	123	159	125

Kao i prethodnih godina, najveći broj podnijetih zahtjeva od strane korisnika u 2006. godini se odnosio na preispitivanje visine računa telekomunikacionih usluga. U sljedećoj tabeli je dat uporedni prikaz podnijetih i riješenih zahtjeva za svaku od opština u Crnoj Gori u toku 2005. i 2006. godine:

OPŠTINA	Broj podnijetih zahtjeva		Broj usvojenih zahtjeva		Broj odbijenih zahtjeva	
	2005.	2006.	2005.	2006.	2005.	2006.
GODINA	2005.	2006.	2005.	2006.	2005.	2006.
Andrijevica	0	0	0	0	0	0
Bar	15	8	7	6	8	2
Berane	2	4	2	1	0	3
Bijelo Polje	8	6	8	2	0	4
Budva	2	1	1	1	1	0
Cetinje	4	2	1	0	3	2
Danilovgrad	9	5	8	1	1	4
Herceg Novi	15	9	10	2	5	7
Kolašin	0	0	0	0	0	0
Kotor	5	3	3	1	2	2
Mojkovac	3	4	1	3	2	1
Nikšić	24	19	10	5	14	14
Plav	4	1	4	0	0	1
Plužine	0	0	0	0	0	0
Pljevlja	7	1	7	0	0	1
Podgorica	47	50	30	21	17	29
Rožaje	3	4	2	1	1	3
Šavnik	0	0	0	0	0	0
Tivat	5	4	2	0	3	4
Ulcinj	6	4	6	0	0	4
Žabljak	0	0	0	0	0	0
UKUPNO:	159	125	102	44	57	81

5.7. MEĐUNARODNI KOD CRNE GORE

Međunarodna unija za telekomunikacije je nakon promjene državno-pravnog statusa Crne Gore, 06. septembra 2006. godine dodijelila Republici Crnoj Gori nove međunarodne kodove, i to:

- Geografski kod zemlje - CC 382
- Mobilni kod zemlje - MCC 297
- Kod međunarodne signalizacije tačke - Q.708 3-241
- Kod zemlje za prenos podataka – DCC 297
- Mrežni telegramski kod GC
- Telegrafski odredišni kod 200
- Kod za telemetriju 1100 0111

5.8. REGULACIJA POŠTANSKE DJELATNOSTI

Republika Crna Gora donijela je 2005. godine Zakon o poštanskim uslugama. Na taj način je regulisano obavljanje poštanskih usluga i otvorena mogućnost konkurencije na tržištu poštanskih usluga. Od strane Agencije za telekomunikacije i poštansku djelatnost licence odnosno rješenja dobili su:

- Pošta Crne Gore d.o.o. Podgorica - nosilac Posebne licence;
- Društvo "Kingscliffe Distribution Montenegro" d.o.o. Podgorica (DHL) - nosilac Licence za obavljanje pojedinih poštanskih usluga iz domena univerzalne poštanske usluge;
- Preduzeće "City Express" - Filijala Podgorica, (izdato Rješenje za obavljanje komercijalnih poštanskih usluga);
- Preduzeće "Kara Commerce" d.o.o. Podgorica, (izdato je Rješenja za obavljanje komercijalnih poštanskih usluga).

Pošta Crne Gore d.o.o.

Pošta Crne Gore je univerzalni poštanski operator, čija je osnovna djelatnost pružanje poštanskih usluga i usluga platnog prometa, u skladu sa Zakonom o poštanskim uslugama i Zakonom o platnom prometu, kao i ostale djelatnosti iz akta o osnivanju. Jedan dio univerzalnih usluga može obavljati samo Pošta Crne Gore (pismonosne pošiljke do 100 grama, direktna pošta do 100 grama, uputnice i sudska pisma), i te usluge se nazivaju rezervisane usluge. Pošta Crne Gore svoju osnovnu poslovnu funkciju obavlja na cijeloj teritoriji Crne Gore. Svoju djelatnost obavlja preko 131 jedinice poštanske mreže (JPM), organizovanih u 6 Regionalnih centara pošta, poštan-

ske Logističkog centra kao specijalizovane jedinice za obradu i transport i Uprave. Organi upravljanja Društva su Odbor direktora i Izvršni direktor. Pošta ima 956 zaposlena radnika od čega je 53.2% radnika sa IV stepenom stručne spreme, dok zaposleni sa VSS čine 10.4% od ukupnog broja zaposlenih. Takođe je prisutna visoka prosječna starost zaposlenih. U starosnoj strukturi radnika dominiraju zaposleni iznad 40 godina starosti, od ukupnog broja radnika 70.5% su zaposleni iz ove grupe.

U okviru postojeće mreže od 131 jedinice poštanske mreže, 4 jedinice su sezonskog karaktera, a u okviru postojećih kapaciteta funkcionišu 44 ugovorne pošte što čini 33.6% ukupnih kapaciteta.

- Prosječan broj stanovnika po pošti je 4.715 dok je taj broj

u gradskim sredini mnogo veći.

- Prosječan broj domaćinstava po pošti je 1495, a površina koju pokriva jedna pošta 105 km².
- Dostava je organizovana u 93 jedinice poštanske mreže odnosno u 71% od ukupnog broja JPM, teritorija Republike je podijeljena na 947 dostavna reiona.
- U jedinicama poštanske mreže funkcioniše 224 poštanska kovčežića i 3.746 poštanskih fahova.
- Vozni park čine 58 vozila, od kojih su 36 dostavna, 8 teretnih i 14 putničkih.

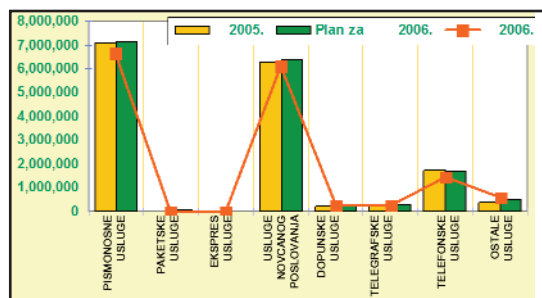
Pošta Crne Gore raspolaže savremenom računarsko-komunikacionom opremom, kako u dijelu tehnološkog tako i u poslovno-informativnom sistemu (54.9% JPM je automatizovano). Mreža od preko 600 računara je najrazuđenija i najsloženija računarsko-komunikaciona mreža u Crnoj Gori.

U toku 2006. godine u okviru Sektora za informatiku između ostalih urađeni su i projekti:

- Licenciranje MS Office Software-a
- Djelimična migracija sa Jupaka na druge vidove prenosa podataka (MIPNET, ADSL, ISDN i sl.)
- Realizacija ugovora o tehničkom i funkcionalnom održavanju sistema "Salter 2000".
- Proširenje i implementacija eSafe cluster sistema pomoću koga se skenira kompletni mrežni saobraćaj i vrši pregled e-mail saobraćaja.
- Proširenje Call centra i instalacija telefonskih centrala po regionalnim centrima.
- Realizacija pilot projekta GPRS povezane pošte.

Fizički obim ostvarenih usluga

VRSTA USLUGA	2005.	Plan za 2006.	2006.	Index (06/05)	Index (06/Plan)
I Pismonosne usluge	7.077.741	7.156.849	6.678.151	94,4	93,3
II Paketske usluge	25.588	26.867	13.970	54,6	52,0
III Ekspres usluge	14.992	15.292	13.801	92,1	90,2
IV Novčano poslovanje	6.276.049	6.383.212	6.125.100	97,6	96,0
V Dopunske usluge	240.006	244.806	269.619	112,3	110,1
VI Telegrafске usluge	258.259	261.329	258.686	100,2	99,0
VII Telefonske usluge	1.705.574	1.671.462	1.448.777	84,9	86,7
VIII Ostale usluge	396.848	489.758	573.241	144,4	117,0

Fizički obim ostvarenih usluga u 2006. godini je manji u skoro svim segmentima, osim kod dopunskih usluga čiji je obim 12.3% veći u odnosu na prethodnu godinu dok je kod telegrafskih usluga veći za 0.2%.

	VRSTA INVESTICIJE	2005.	Učešće u %	2006.	Učešće u %
I	Građevinski objekti	60.967	9,4	154.225	21,4
II	Računarska oprema i softver	84.831	13,1	270.368	37,5
III	Uređaji za zagrijavanje i hlađenje	3.122	0,5	4.151	0,6
IV	Kancelarijski namještaj i oprema	26.777	4,1	53.531	7,4
V	Vozila	414.995	64,0	213.963	29,7
VI	Ostale investicije	57.937	8,9	23.897	3,3
	Ukupno	648.629	100,00	720.134	100,00

Realizovane investicije su iznosile 720.134 € i najvećim dijelom su usmjerene na računarsku opremu i softvere i to 37,5 % od ukupno uloženi sredstava, dok je za obnavljanje voznog parka Pošte utrošeno 29,7 % od ukupnih sredstava za investicije.

Finansijski pokazatelji

PRIHODI

	POZICIJA	Izvršenje 2005.	Plan za 2006.	Izvršenje 2006.	Index 06/05	Index 06/Plan
I	Poslovni prihodi	12.036.168	12.104.200	12.888.315	107,1	106,5
1.	Prihod od prodaje usluga - UPS	10.640.637	10.620.100	11.446.794	107,6	107,8
	Poštanske usluge	4.300.798	4.772.150	5.500.527	127,9	115,3
	Uputničke usluge	2.603.471	2.048.300	2.178.742	83,7	106,4
	Novčane usluge	1.758.595	1.654.150	1.960.275	111,5	118,5
	Telegrafske usluge	422.349	400.000	446.649	105,8	111,7
	Usluge TF govornica	1.139.552	1.120.000	1.034.491	90,8	92,4
	Usluge hibridne pošte	380.282	470.000	268.915	70,7	57,2
	Ostale usluge	35.590	155.500	57.194	160,7	36,8
2.	Prihod od prodaje usluga - MPS	37.491	98.100	37.332	99,6	38,1
	Poštanske usluge	11.787	9.000	14.316	121,5	159,1
	Uputničke usluge	2.520	2.600	746	29,6	28,7
	Telegrafske usluge	23.184	25.500	22.270	96,1	87,3
	Međunarodni obračun	-	61.000	-	-	-
3.	Prihod od prodaje robe	158.040	186.000	174.188	110,2	93,6
4.	Dotacije	1.200.000	1.200.000	1.230.000	102,5	102,5
II	Ostali poslovni prihodi	1.303.449	326.000	1.037.909	79,6	318,4
III	Finansijski prihodi	7.234	2.000	44.946	621,3	-
IV	Vanredni prihodi	26.139	30.000	-	-	-
I - IV	UKUPNI PRIHODI	13.372.990	12.462.200	13.971.170	104,5	112,1

Ostvareni prihodi u 2006. godini su veći od planiranih za 12,1% i 4,5% u odnosu na prihode ostvarene u 2005. godini. Ostvareni poslovni prihodi u 2006. godini, veći su od planiranih za 7,8% i 7,6% u odnosu na poslovne prihode ostvarene u 2005. godini. Najveće učešće u poslovnim prihodima imaju prihodi od poštanskih usluga (42,7%), kod kojih je ostvareno značajno povećanje (27,9% u odnosu na prethodnu godinu i 15,3% u odnosu na plan). Značajan rast je ostvaren u dijelu novčanih usluga čije je učešće u poslovnim prihodima 15,2% (povećanje za 11,5% u odnosu na prethodnu godinu i 18,5% u odnosu na plan).

Uputničke usluge i u 2006. godini predstavljaju značajan prihod Pošte (16,9% ostvarenih poslovnih prihoda) i pored njihovog smanjenja koje je uslovljeno izmjenama provizija za isplate RF PIO i Ministarstva rada.

Dotacija T Com-a i u 2006. godini predstavlja značajan izvor prihoda i čini 9,3% ostvarenih poslovnih i 8,6% ukupnih prihoda za 2006. godinu.

Ostali poslovni prihodi u 2006. godini iznosili su 1.037.909€ i čine 7,4% ukupnih prihoda. Najznačajniju stavku u okviru ove grupe čine prihodi od prodatoj udjela u Poštanskoj štedionici AD Beograd.

Takođe je potrebno naglasiti da je u strukturi ostvarenih prihoda u 2006. godini veće učešće fakturiranih prihoda koji iznose 60,3%, dok na gotovinske otpada 39,7%. Na gotovinske prihode značajan uticaj ima turistička sezona naročito u trećem kvartalu tako da ostvareni prihod u ovom kvartalu čini 30,6% ukupnih prihoda. U poslovnoj 2006. godini Pošta Crne Gore je ostvarila dobitak u iznosu od 1.253.419 €.

RASHODI

	POZICIJA	Izvršenje 2005.	Plan za 2006.	Izvršenje 2006.	Index 06/05	Index 06/Plan
I	Poslovni rashodi	13.967.890	12.480.900	12.645.569	90,5	101,3
1.	Direktni troškovi robe i materijala	1.267.488	1.420.100	1.256.346	99,1	88,5
2.	Troškovi zaposlen.	6.976.501	6.540.800	6.843.215	98,1	104,6
3.	Troškovi amortizacije	688.960	600.000	724.304	105,1	120,7
4.	Ostali poslovni rashodi	5.034.941	3.920.000	3.821.704	75,9	97,5
II	Finansijski rashodi	70.691	27.000	72.182	102,1	267,3
III	Vanredni rashodi	10.837	10.000	-	-	-
I - III	UKUPNI RASHODI	14.049.418	12.517.900	12.717.751	90,5	101,6

Ostvareni rashodi u 2006. godini su manji od rashoda ostvarenih u 2005. godini za 9,5% i za svega 1,6% veći u odnosu na planirane. Značajna razlika u odnosu na prošlogodišnji nivo rashoda, posledica je izvršene revalorizacije osnovnih sredstava u upotrebi u 2005. godini, koja je značajno uvećala rashode u prethodnoj godini, pa ako zanemarimo rashode po tom osnovu, ostvareni rashodi u 2006. godini su na nivou prošlogodišnjih.

Ostvareni poslovni rashodi čine 99,4% ukupno ostvarenih rashoda u 2006. godini, dok je učešće finansijskih rashoda svega 0,6%.

Najveće učešće u ukupnim rashodima imaju troškovi zaposlenih (53,8%) koji su za 1,9% manji u odnosu na troškove zaposlenih u 2005. godini.

Direktni troškovi robe i materijala manji su u odnosu na prethodnu godinu za 0,9% i 11,5% u odnosu na planirane, kao i ostali poslovni rashodi koji su manji u odnosu na 2005. godinu za 24,1% i 2,5% u odnosu na plan.

Troškovi amortizacije u 2006. godini veći su za 5,1% u odnosu na rashode po tom osnovu u 2005. godini i za 20,7% u odnosu na plan.

Kingscliffe Distribution Montenegro–DHL

GODINA	PRIHODI	RASHODI	FINANSIJSKI REZULTAT
2005.	467.288	462.264	5.024
2006.	587.732	547.495	40.237

City Express

GODINA	PRIHODI	RASHODI	FINANSIJSKI REZULTAT
2005.	3.008	3.271	-263,00
2006.	106.641	76.942	29.074

Karal Commerce

GODINA	PRIHODI	RASHODI	FINANSIJSKI REZULTAT
2005.	203.260	193.862	9.398
2006.	298.662	257.873	40.789

Sva ova tri poštanska operatora su ostvarila pozitivne finansijske rezultate u 2006. godini kao i znatno veće prihode u odnosu na prethodnu godinu.

Stvaranjem zakonskih uslova za uvođenjem novih poštanskih operatora omogućeno je da se kroz novi vid poštanskih usluga i konkurenciju poveća kvalitet istih. Kombinovanje klasičnih poštanskih usluga sa elektonskim i odgovarajućom politikom cijena, poštanski operatori se bore za svoje mjesto na tržištu poštanskih usluga, a Pošta Crne Gore prestaje biti u monopolskom položaju.

Pošta i poštanska mreža predstavlja veliki potencijal i operatori moraju pratiti zahtjeve korisnika u kreiranju, razvoju i održavanju kvaliteta.

Dobijanjem licence poštanski operatori mogu obavljati pojedine poštanske usluge iz domena univerzalne poštanske usluge dok

se za komercijalne usluge izdaje rješnje. Rezervisanu uslugu može obavljati samo Pošta Crne Gore koja je nosilac Posebne licence. Rezervisanjem jednog dijela usluga sprečava se da davaoci usluga, u želji za što većim profitom, budu usmjereni samo na obavljanje usluga u gradovima, gdje su troškovi obavljanja usluga daleko niži od troškova u slabije naseljenom području.

Agencija kao nezavisno regulatorno tijelo reguliše poslovanje na tržištu poštanskih usluga između ostalog izdavanjem i oduzimanjem licenci, rješavanje sporova u davanju pristupa javnoj poštanskoj mreži, dok poslove nadzora nad primjenom Zakona o poštanskim uslugama obavlja nadležno Ministarstvo, koje između ostalog, donosi propise za sprovođenje ovog Zakona, kriterijume utvrđivanja cijena za univerzalnu poštansku uslugu, cijene rezervisanih usluga, ispunjenost tehničkih uslova i sl.

5.9. JAVNI KONSULTATIVNI PROCESI

Prilikom sprovođenja aktivnosti, naročito onih najznačajnijih koji se odnose na regulaciju pojedinih segmenata u oblastima radiokomunikacija i telekomunikacija, Agencija je uspostavila koncept javnog konsultativnog procesa. Konsultativni procesi obuhvataju i javne rasprave, sastanke, seminare i radionice, pojedinačne sastanke zainteresovanih strana i Agencije, radne grupe predstavnika pružaoca servisa i/ili korisnika i konsultacije sa nezavisnim savjetnicima. Agencija za telekomunikacije i poštansku djelatnost Crne Gore

od svog osnivanja koristi ovaj vid saradnje sa operatorima, pa je u tom cilju tokom 2006. godine, shodno dokumentu o vođenju javnog konsultativnog procesa u sektoru telekomunikacija, vodila konsultativne procese, i to u vezi:

- Plana numeracije;
- Pravilnika o pristupu i interkonekciji;
- Pravilnika o izboru i predizboru operatora;
- Pravilnika o pravilima i načinu pružanja javnog servisa prenosa govora preko mreža baziranih na Internet Protokolu.

5.10. ODNOSI SA JAVNOŠĆU

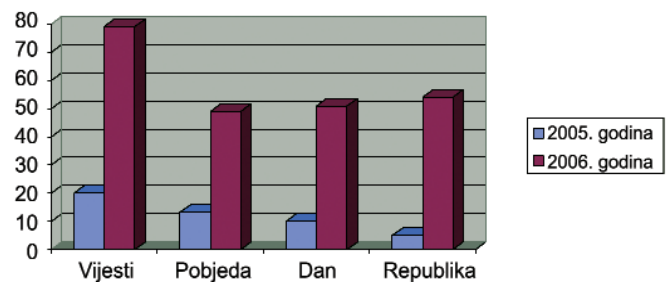
Agencija za telekomunikacije i poštansku djelatnost je i u toku 2006. godine nastavila otvorenu saradnju i komunikaciju sa štampanim i elektronskim medijima u Crnoj Gori, čineći svoje aktivnosti transparentnim za cjelokupnu javnost.

Različiti vidovi prisutnosti Agencije u medijima imali su za cilj dalju edukaciju korisnika telekomunikacionih servisa u Crnoj Gori, po pitanju kako novih servisa i tehnoloških dostignuća koji se implementiraju od strane telekomunikacionih operatora u Crnoj Gori i njihovoj regulaciji od strane Agencije, tako i o pravima koje korisnici imaju i koje mogu ostvariti redovnim putem ili uz pomoć Agencije.

Tokom 2006. godine nastavljene su aktivnosti na izdavanju Press biltena Agencija, kao i objavljivanju svih značajnih informacija na Internet prezentaciji Agencije koja se nalazi na adresi www.agentel.cg.yu a koja je urađena na našem i engleskom jeziku.

U odnosu na prethodnu 2005. godinu, tokom 2006. godine bilo je povećano interesovanje medija za aktivnosti koje sprovodi Agencija, o čemu svjedoči i grafikon koji daje prikaz broja članaka objavljenih u dnevnim listovima u Crnoj Gori a u kojima se spominje Agencija i aktivnosti koje sprovodi.

6. PROGRAM RADA ZA 2007. GODINU

Osnovne programske smjernice Agencije za telekomunikacije i poštansku djelatnost u 2007. godini se odnose na:

- izdavanje licenci,
- inspekcijski nadzor i kontrolu subjekata telekomunikacionog i poštanskog tržišta,
- zaštitu interesa korisnika telekomunikacionih i poštanskih usluga, rješavanje sporova između operatera,
- dalje normativno uređivanje sektora telekomunikacija i poštanskog saobraćaja donošenjem propisa i drugih akata iz nadležnosti Agencije, kao i učešće u pripremi propisa iz nadležnosti drugih organa (Vlade i resornog ministarstva, Skupštine),
- donošenje Budžeta Agencije, radi obezbjeđivanja finansijskih sredstava koja su neophodna za ispunjavanje planiranih i Zakonom predviđenih obaveza,
- dalje materijalno-tehničko i kadrovsko osposobljavanje Agencije radi izvršavanja zakonima predviđenih nadležnosti (obezbjeđivanje poslovnog prostora Agencije, izgradnja informacionog sistema Agencije i formiranje baza podataka, izgradnja sistema za monitoring radio-frekvencijskog spektra, edukacija kadrova i dr.),
- saradnju sa nadležnim republičkim organima i institucijama, telekomunikacionim i poštanskim operatorima i pružaocima servisa, regulatornim tijelima drugih država, te međunarodnim organizacijama u oblasti telekomunikacija i poštanskog saobraćaja, kao i obavljanje drugih poslova utvrđenih zakonima i drugim aktima koji regulišu ove oblasti, kao i tekućom i razvojnom politikom Vlade Republike Crne Gore.

AGENCIJA ZA TELEKOMUNIKACIJE I
POŠTANSKU DJELATNOST

MISUA:

Kreiranje kvalitetnog regulacionog režima u cilju obezbjeđivanja visokog kvaliteta ICT servisa, zaštita interesa korisnika, promovisanje ulaganja i afirmacija konkurentskog tržišta.

**ZAŠTITA PRAVA KORISNIKA JAVNIH
TELEKOMUNIKACIONIH SERVISI**

Osnovna prava korisnika su:
- pristup javnoj telekomunikacionoj mreži,
- nesmetana i kvalitetna upotreba telekomunikacionih servisa,
- detaljan račun sa cijenom telekomunikacionih servisa u formi koja omogućava kontrolu utroška i
- tajnost telekomunikacija.

Korisnik ima pravo da odredi pružaocu servisa maksimalni iznos koji želi platiti za određeni servis u toku obračunskog perioda.

Korisnik ima pravo da od pružaoca servisa zahtijeva onemogućavanje pristupa određenim servisima, blokovima ili pozivnim brojevima.

Korisnik ima pravo da, u roku od šest mjeseci od isteka mjeseca na koji se račun odnosi, zahtijeva listing u formi koja omogućava kontrolu utroška.

Korisnik može zahtijevati od pružoca servisa da ga besplatno izbríše iz telefonskih imenika.

AGENCIJA ZA TELEKOMUNIKACIJE I
POŠTANSKU DJELATNOST

Tel: 081 241 786
Fax: 081 241 805
E-mail: agente@cg.yu
www.agentel.cg.yu

Bulevar revolucije br. 1
81000 Podgorica
CRNA GORA